

Davová psychóza při útoku aktivního střelce

Vendulka Cachová

Bakalářská práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta logistiky a krizového řízení

Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Vendulka Cachová**
Osobní číslo: **L18292**
Studijní program: **B2825 Ochrana obyvatelstva**
Studijní obor: **Ochrana obyvatelstva**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Davová psychóza při útoku aktivního střelce**

Zásady pro vypracování

1. Vypracujte literární rešerši ze zkoumané oblasti.
2. Podrobně popište předmětný jev na příkladě konkrétních událostí v ČR.
3. Analyzujte zjištěné skutečnosti se zaměřením na zkoumaný jev.
4. Učiňte možné závěry na podkladě získaných skutečností a stanovte další otázky ke zkoumání.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie masových vrahů: Příběhy temné duše a nemocné společnosti*. 29. 10. 2015. Praha: GRADA, 2015. ISBN 978-80-247-5599-1.
 2. DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie sériových vrahů: 200 skutečných případů brutálních činů sériových vrahů současnosti*. 04. 01. 2013. Praha: GRADA, 2013. ISBN 978-80-247-4371-4.
 3. FISHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení, 2., rozšířené a aktualizované vydání*. 19. 09. 2014. Praha: GRADA, 2014. ISBN 978-80-247-5046-0.
- Další odborná literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Alice Kutnarová**
Ústav krizového řízení

Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2020**

Termín odevzdání bakalářské práce: **14. května 2021**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 2. prosince 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 14.5.2021

Jméno a příjmení studenta: Vendulka Cachová

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Tato práce se zabývá chováním osoby v davu, když je člověk vystaven krizové situaci, v tomto případě útoku aktivního střelce.

Práce analyzuje psychologii oběti, strategie chování v davu a důsledky, které střelec zanechá na oběti po masakru. Rovněž pojednává o motivech střelce, místě útoku a konkrétních případech z celého světa a z Česka. V praktické části je provedeno šetření mezi lidmi, kteří byli svědky střelby při útoku v Uherském Brodě z února 2015. Popisuje jejich vnímání události a následky z ní plynoucí v souvislosti s davovou psychózou. Práce obsahuje SWOT analýzu chování davu během útoku střelce.

Klíčová slova: Aktivní střelec, dav, davové chování, davová psychóza, masakr, masový vrah, SWOT analýza, Uherský Brod, útok,...

ABSTRACT

This work deals with a crowdbehaviour and specifically, when the crowd is exposed to a crisis situation, in this case an active shooter's attack.

The work analyzes the psychology of the victim, the strategies of crowdbehavior and the consequences that the shooter leaves on the victim in the massacre. It also discusses the motives of the shooter, the place of attack and specific cases from around the world and from Czechia . The practical part consists of a research among people who witnessed the shooting, which describes their perception of the event and it's consequences.

The work contains a SWOT analysis of the crowd's behavior during the shooter's attack. Specifically, the shooting in a local restaurant in Uherský Brod.

Keywords: Active shooter, Attack, Crowd, Crowdbehaviour, Massacre, Mass murderer, Mass psychosis, SWOT analysis, Uherský Brod,...

"Puzení k lásce, dohnané do krajnosti, je puzením ke smrti." (–Markýz De Sade)

Poděkování patří všem, kteří mě podporovali a nezanevřeli na mě, i přes všechn ten čas, který jsem věnovala své práci namísto jich samotných.

Speciálně děkuji svým rodičům a mé vedoucí Mgr. Alici Kutnarové, kteří dali za vznik mému dítěti v podobě bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DAVOVÁ PSYCHÓZA A POJMY S NÍ SOUVISEJÍCÍ	12
1.1 DAV.....	12
1.1.1 Mechanizmy v chování davu	12
1.2 KOLEKTIVNÍ CHOVÁNÍ.....	13
1.3 INSTINKT	13
1.4 DAVOVÁ PSYCHÓZA	14
1.4.1 Historie.....	14
1.4.2 Davová psychóza z pohledu biologického.....	15
1.4.3 Davová psychóza z pohledu emocionálního	16
1.4.4 Davová psychóza z pohledu sociálního	16
1.4.5 Faktory, které přispívají k rozšíření strachu.....	17
1.5 PANIKA.....	17
2 OSOBNOST OBĚTI	18
2.1 NEJČASTĚJŠÍ MOŽNÉ SCÉNÁŘE CHOVÁNÍ ÚČASTNÍKŮ MASOVÉ STŘELBY	18
2.1.1 Příčiny a následky strachu.....	18
2.1.2 Bojuj nebo uteč zmrzni	19
2.1.3 Buď přítelem	19
2.1.4 Strategie RUN-HIDE-FIGHT	20
2.2 NÁSLEDKY A DOPADY NA ÚČASTNÍKY STŘELBY.....	21
2.2.1 Disociace.....	21
2.2.2 Vybuzení.....	22
2.2.3 Vyhýbání.....	22
2.2.4 Znovuprožívání	22
2.2.5 Pocit viny u přeživších.....	22
2.3 TRUCHLENÍ.....	23
3 OSOBNOST STŘELCE.....	24
3.1 AKTIVNÍ STŘELCE.....	24
3.1.1 Masový vrah.....	24
3.1.2 Sériový vrah	25
3.1.3 Zbraně používané při útocích.....	26
3.2 AMOK A BARIKÁDOVÁ SITUACE	26
3.3 PATOLOGICKÝ VÝVOJ STŘELCE	26
3.3.1 Motivace	27
3.3.2 Místa útoků.....	28
4 KONKRÉTNÍ PŘÍPADY	32
4.1 ANDERS BEHRING BREIVIK.....	32

4.1.1	Ingvild Leren Stensrudová	33
4.1.2	Viljar Hanssen	33
4.1.3	Tarjei Jensen Bech.....	34
4.1.4	Kristianne Utengová	34
4.1.5	Lars Groennestad.....	34
4.1.6	Frida Holm Skoglundová.....	34
4.1.7	Shrnutí davové psychózy při útoku střelce Breivika	34
4.2	DALŠÍ PŘÍPADY ZE SVĚTA	35
4.3	PŘÍPADY Z TUZEMSKA	36
PRAKTICKÁ ČÁST		38
5	ÚTOK AKTIVNÍHO STŘELCE V UHERSKÉM BRODĚ.....	39
5.1	ZDENĚK KOVÁŘ.....	39
5.2	DĚJOVÁ LINIE ÚTOKU	40
5.3	MYSL PACHATELE	45
6	VÝPOVĚĎ ÚČASTNÍKŮ STŘELBY V UHERSKÉM BRODĚ.....	47
6.1	VÝPOVĚĎ SVĚDKA A	47
6.2	ANALÝZA VÝPOVĚDI	47
6.3	VÝPOVĚĎ SVĚDKA B	48
6.4	ANALÝZA VÝPOVĚDI	48
6.5	VÝPOVĚĎ SVĚDKA C	49
6.6	ANALÝZA VÝPOVĚDI	49
6.7	VÝPOVĚĎ SVĚDKŮ D A E.....	50
6.8	ANALÝZA VÝPOVĚDÍ	50
6.9	VÝPOVĚĎ SVĚDKA F.....	51
6.10	CELKOVÉ SHRNU TÍ ŠETŘENÍ.....	52
6.10.1	Davová psychóza a panika	52
6.10.2	Vztahy mezi hosty a útočníkem	52
6.10.3	Neznámé emoce	52
6.10.4	Reakce na podobné události.....	52
7	SWOT ANALÝZA	53
7.1	SWOT ANALÝZA DAVOVÉHO CHOVÁNÍ PŘI ÚTOKU AKTIVNÍHO STŘELCE	53
7.2	NÁVRHY OPATŘENÍ	56
7.3	SWOT ANALÝZA Z POHLEDU DALŠÍCH ZAJINTERESOVANÝCH STRAN.....	57
7.4	NÁVRHY OPATŘENÍ	60
8	MÍSTO TRAGEDIE DNES	62
8.1	PŘED ÚTOKEM.....	62
8.2	REKONSTRUKCE A NOVÁ DRUŽBA.....	63
8.3	PROJEVY DAVOVÉ PSYCHÓZY PO ÚTOKU	67

ZÁVĚR	69
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	70
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	75
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	76
SEZNAM TABULEK	77
SEZNAM PŘÍLOH	78

ÚVOD

Davová psychóza je s určitostí stejně stará jako lidstvo samo. Samotné slovo "psychóza" však může vyvolat v lidech pocit, že se jedná o něco nebezpečného či nepříjemného. To však nemusí být vždy pravdou. S davovým chováním se setkáváme denně, aniž bychom o tom sami věděli nebo si to uvědomovali. Může souviset například s příjemnými aktivitami, jako jsou koncerty, taneční zábavy nebo i názory, které přejímáme od druhých. Vezmeme-li si případ, kdy jsme například někde na zábavě, v klubu, kdy je prázdný parket, málokdo se sám odhodlá uvolnit se tancem na parketu, když bude sám na očích ostatním. Jestliže však bude parket plný lidí, je pro většinu z nás jednodušší vmísit se do davu a přidat se k ostatním. Není na ní nic špatného a jedná se o přirozený jev. V těchto případech je tedy zapotřebí nějakého iniciátora, který chování davu ovlivní či přímo odstartuje.

Dá se tedy říct, že davové chování samo za sebe funguje jako instinkt lidí, ať už se jedná o zachování soudnosti před ostatními nebo přímo o záchranu vlastního života. Podobně jsou na tom i stádová zvířata, která reagují pudově a nechají se strhnout davem. A právě toto chování je pozorovatelné i na lidech. Tato práce se bude věnovat převážně krizové situaci, kdy se lidé nechají strhnout davem v rámci zachování vlastního života, a to konkrétně při útoku aktivního střelce.

Práce bude shrnovat psychologické chování ze strany oběti z dostupné literatury, motivy útoků, patologický vývoj a celkově psychologii střelce, ačkoliv rozebrat kompletně celou psychologii člověka a jeho chování v davu je velmi obsáhlá a komplikovaná oblast.

V neposlední řadě, v rámci praktické části, práce rozebere, jak se chovali účastníci a svědci střelby v Uherském Brodě při útoku aktivního střelce Zdeňka Kováře ze dne 24. února 2015, na základě výpovědí přeživších. Na rozbor jejich chování a chování dalších stran, které měli s místem útoku co dočinění poslouží SWOT analýza. Cílem práce je zmapovat davovou psychózu, její působení a zda byla prospěná či nikoli.

TEORETICKÁ ČÁST

1 DAVOVÁ PSYCHÓZA A POJMY S NÍ SOUVISEJÍCÍ

Chování jedince v davu, navíc ještě při krizové situaci jakým jistě střet s aktivním střelcem je, může být složitá věc. Aby práce bylo srozumitelná, je třeba definovat základní terminologii a její prameny, o kterou se opírá.

1.1 Dav

Tímto pojmem se rozumí seskupení většího počtu osob, které jsou na určité prostorové vzdálenosti a spojuje je zájem k určité věci. Výrazně se zde mění psychika lidí na základě nápodoby v důsledku sociální kontroly. Davové chování je jedním z forem chování kolektivního, avšak jej nelze stoprocentně definovat.

O definici a klasifikaci se pokoušelo spousta psychologů, ale konkrétně A. H. Cantrill, K. Davis a R. W. Brown mají definici davu nejužitečnější pro účely této práce. Rozdělili osoby davu na dvě skupiny, které později rozdělili do dalších podkategorií, podle toho, jaké jsou možné scénáře chování. (Petrušek, 2020)

1. Aktivní dav:

- Útočný - buď lynčující obyčejný či bourbonský, nebo terorizující nebo dav vzpoury,
- únikový - vznikající buď panikou v neorganizovaném dav, nebo panikou v organizovaném davu,
- získávací,
- expresivní (výrazový).

2. Pasivní dav:

- Záměrné,
- k reakci nebo k ponaučení. (Petrušek, 2020)

1.1.1 Mechanizmy v chování davu

1. sugesce (na základě emocionálního zbarvení),
2. nákaza (přejímání chování od ostatních),
3. napodobování (vědomé nebo nevědomé reprodukci chování jiných),

4. ovlivnění a přesvědčování (vědomé působení na dav za použití argumentů). (Filatová, 2011)

1.2 Kolektivní chování

Termín označující relativně spontánní, neinstitucionalizované chování většího počtu osob v davu, které reagují na neobvyklou, nejednoznačnou, nedefinovanou, neznámou a nepředvídanou situaci. Dělí se na davy a masy. J. Lofland klasifikoval "chování kolektivní" do tří základních skupin:

- dominantní emoci (strach, radost nebo nenávisť),
- organizační formu (dav, masa, sociální hnutí),
- emocionální intenzitu (dav lidí má např. větší potenciál emočního cítění než masa lidí apod.). (Petrušek, 2017)

Pak lze navrhnout následující tabulku:

typ <i>ch.k.</i>	dominantní emoce			
	strach	nepřátelství	radost	smíšené
lokalizované (davové)	panika	protestní dav	expresivní dav	veřejný smutek
		lynčující dav hromadná		hromadná sebevražda
disperzní (masové)	masová hysterie	zdivočení	móda	fáma
			koníčky	městské legendy

Obrázek 1 Formy chování kolektivního podle J. Loflanda (Petrušek, 2017)

1.3 Instinkt

Při davové psychóze a pozorování davu je instinkt něco jako základní stavební jednotka. Rozumíme jím stereotypní nebo nutkové chování, které není výsledkem učení nebo získaných zkušeností. Jedná se o vrozenou vlastnost, která vytuší věci ostatními smysly nepozorovatelné a může tak včas upozornit na hrozící nebezpečí.

Tento jev lze dobře pozorovat u zvířat a drobných živočichů. Jak a kde si ptáci staví hnízda, jak buduje pavouk své síť, apod. Tyto mechanismy vznikají automaticky, bez promyšlení. Dnes se hojně využívá pojem "vrozený vzorec chování" a z instinktu se stal spíše pojem hovorový. Tento vrozený způsob chování lze považovat za šestý smysl, který je pro přežití nezbytnou součástí nás všech. (Franck, 1996)

1.4 Davová psychóza

Strach, křik, panika, hrůza. Toto vše provádí davovou psychózu (nebo také masovou hysterii, z angl. Mass hysteria/ Mass psychosis) při útoku aktivního střelce.

1.4.1 Historie

První zmínka o davové psychóze pochází z počátku 13. století. Nejlépe zdokumentovaným případem je událost z červenec 1518, kdy žena vyběhla na ulic ve Štrasburku a začala tancovat. Podle dochovaných písemností vypadala jako v transu a zírala do prázdna. Přestala tančit, až když padla vyčerpáním. Poté ovšem opět vstala a začala znovu tancovat. Tato žena odstartovala tzv. "taneční mor", kdy se k ní postupně přidávali další a další lidé. Během měsíce se počet "tanečníků" zvedl na celé čtyři stovky. I v těchto případech lidé tančili do vyčerpání, nebo dokud nezemřeli i několik týdnů. (Bauer, 2020)

Tento smrtící davový jev v té době neměl známé příčiny. Lékaři i vědci se domnívali, že se může jednat o nemoc "horké krve", kdy se lidé na slunci doslova zblázní. Další možností bylo posednutí ďáblem, proto městem chodili kněží a prováděli exorcismus. Ani tento pokus nepřinesl žádné ovoce. Proto se tamní obyvatelé obrátili na víru s myšlenkou, že za taneční mor mohou čarodějnice, kterých je město plné a svatí se rozhněvali a postihli město touto zvláštní chorobou. (Andrews, 2020)

Vědci si lámou hlavu co však bylo nejpravděpodobnější příčinou tanečního moru? Je známo více teorií, které by mohly vysvětlit, proč stovky lidí začaly tančit až do vyčerpání. První hovoří o otravě námelem neboli paličkovici nachové. Jedná se o jedovatou houbu, jejíž konzumace může způsobit záchvaty, delirické stavy a halucinace. Dále zastavuje prokrvování končetin. Co však tuto teorii vyvrací je fakt, že není možné, aby se všem lidem projevovaly příznaky otrav stejně, tudíž tancem.

Druhá teorie pramení z mýtu, který tvrdí, že v případě, kdy vás kousne tarantule, je nejlepším lékem na toto jedovaté kousnutí tanec. Proto když někdo tančil, mohl k sobě přizvat jiné lidi, které taky kousla tarantule. (Andrews, 2020)

Jaká je pravděpodobná skutečnost? Obyvatele zasáhla davová psychóza. Této předchází vystavení extrémnímu stresu či traumatu a může často pramenit z lokálních hrozeb a obav. Štrasburk si v době před tanečním morem prošla dlouhým obdobím hladomoru a nemocí, což velmi psychicky ovlivnilo obyvatelstvo. Proto pár jedinců mohla situace poznamenat

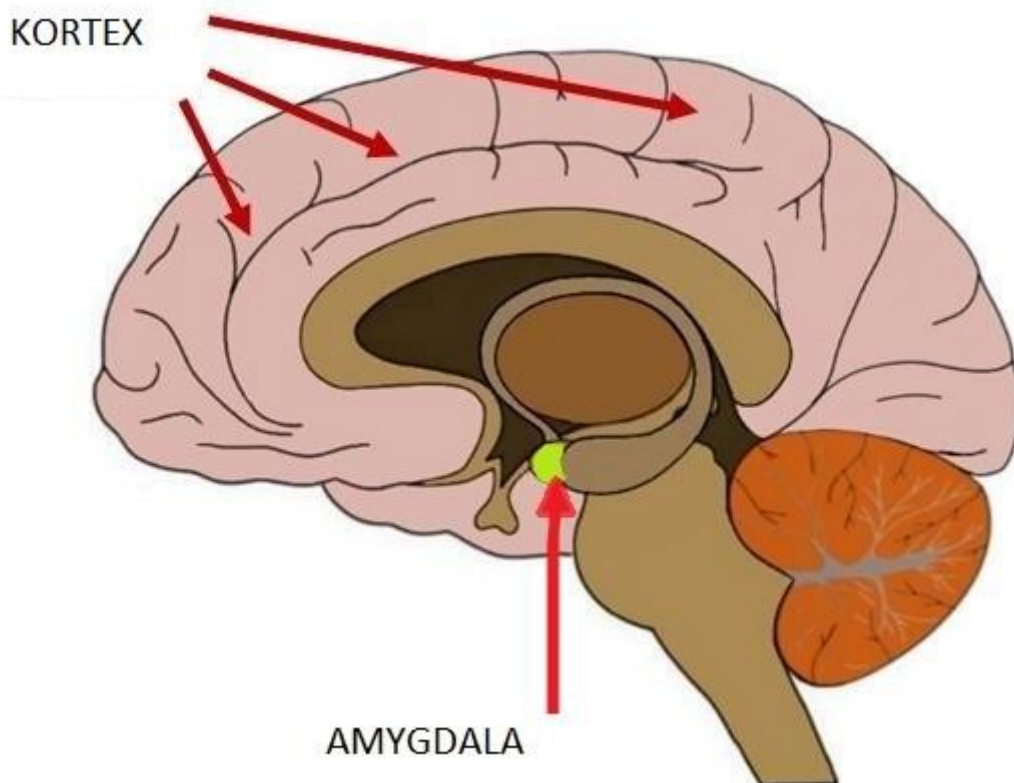
natolik, že se pod nápořem stresu rozhodlo tančit a ostatní se k těmto iniciátorům přidali pod vlivem autosugesce.

To ale vůbec neznámá, že davová psychóza je pouze záležitost minulosti. Tento zvláštní, obranný mechanismus s námi přetrvává dodnes. V případě, že budeme vystaveni vysokému psychickému zatížení, ať už v podobě existencionálního stresu či jiné hrozby, může se v nás vyvolat pocit strachu a paniky vedoucímu až k hysterii.

V rámci davové psychózy můžeme na chování osob v davu pohlížet ze tří následujících hledisek.

1.4.2 Davová psychóza z pohledu biologického

Pocity strachu ovlivňuje oblast mozku - amygdala. Pokud osoba v davu, dostane od jiné osoby podnět, který souvisí se strachem, aktivuje se i u ní. Tuto osobu uvidí další a již není cesty ven. Strach je nakažlivý a smrtící a takto lze manipulovat s davy vystrašených lidí. Druhá oblast vychází z mozkové části kortex, který pracuje logicky s obdrženými informacemi a je schopen zastavit paniku, zhodnotit situaci a případně nalézt řešení situace. Na obrázku lze vidět, kde se tyto mozkové části nacházejí.

Obrázek 2 Amygdala a kortex (Know your brain: Cerebral cortex, 2014)

Příklad: Pokud se bojíte pavouků a uvidíte jej ve své blízkosti, aktivuje se amygdala, tedy pocítíte strach. Můžete tedy omdlít, utéct, křičet nebo začít hystericky plakat. Pokud však zasáhne kortex a dá vám pár vteřin na zhodnocení situace, můžete zjistit, že se nejedná o pavouka, ale o chomáč vlasů. Pokud by se opravdu jednalo o pavouka, můžete jednat racionálně. Buď se "nebezpečnému" pavoukovi vyhnout, nebo si třeba zavolat někoho na pomoc či se svému strachu postavit.

Problém nastává, když jste obklopeni panikařícím davem, kdy kortex nemá šanci zastavit panické reakce, protože amygdala dostává nové podněty strachu od dalších lidí. Proto drtivá většina případů končí zběsilým úprkem. Ať už se jedná o pavouka nebo o aktivního střelce. (iDNES a bav, 2008)

1.4.3 Davová psychóza z pohledu emocionálního

Jestliže dojde k panice, která přeroste až v davovou psychózu, mohou na naše vědomí a chování působit emoce, které ovlivní náš způsob uvažování. Může se jednat o strach, ale i radost, soucit, vztek nebo nenávisť. Tyto pocity se rychle šíří. Chybí požitek zodpovědnosti za vlastní emoce, tedy schopnost je kontrolovat. Dochází k emočnímu přehlcení, kdy je člověk ochromen mnohými neovladatelnými pocity. Nejsou tedy brzděné etickými nebo organizačními normami a vedou tak k primitivnímu chování se sníženou rozumovou kontrolou. Chybí vzorec řešení dané situace. Reakcí na frustraci, kterou taková situace přináší, bývají i projevy agresivity. (Mezníková, 2006)

1.4.4 Davová psychóza z pohledu sociálního

Je potvrzeno, že paniku, která vede k davové psychóze může vyvolat i nepravdivá informace, která vyvolá strach. I falešný poplach může způsobit, že lidé, které jsou nepravdivou informací ovlivněni, budou jednat stejně, jako kdyby nebezpečí skutečně hrozilo. Následky mohou být katastrofální. Při velkém počtu osob, může dojít dokonce i k ušlapání jiných, jestliže dav jedná agresivně, rabuje nebo útočí, při snaze zachránit si svůj život. U davové psychózy bohatě stačí, aby několik lidí propadlo panice a zbytek osob v davu už pouze reagoval na jejich strach. Právě takto se rodí hromadná hysterie. (Pešek, 2012)

Panice a hysterii v davu také napomáhá fakt, že osobní prostor osob se zmenší. Osoba v davu proto musí překonat překážky (jiné osoby), které brání v útěku a představují pro něj životu nebezpečnou hrozbu. (iDNES a bav, 2008)

1.4.5 Faktory, které přispívají k rozšíření strachu.

- Anonymní dav.
- Lidé hledající své blízké.
- Omezený prostor.
- Výraz emoce (strachu) na tvářích ostatních.
- Předcházející zkušenost s příčinou strachu. (iDNES a bav, 2008)

1.4.6 Ochrana blízkých v davu

Mnozí psychologové tvrdí, že primární reakcí není útek nebo boj, ale snaha ochránit své blízké. Protože ať je strach sebevětší, "krev není voda" a příbuzenstvo je silnějším faktorem při davové hysterii. Domnívají se také, že se nejedná o strach z morálního hlediska, ale o obavy, že by člověk zůstal sám a bez svých blízkých zranitelnější, tedy jde o život jeho samotného. Touha pomoci svým blízkým však může být zároveň zkázou. Často dochází ke zraněním způsobené masou panikařících, utíkajících lidí, ale i k ušlapání či přímo zabítí. Pokud budeme utíkat před střelcem a v davu hledat svou rodinu, blízké, kamarády, sníží se tím naše šance na útek. V případě, že své blízké opravdu najdu a pokusím se s nimi dostat do bezpečí, stává se z nás snadný terč.

Celou tuto myšlenku o pomoci svým příbuzným podporuje i fakt, že k davové panice obvykle nedochází při přírodních katastrofách, kdy se rodiny obvykle nerozdělí a zůstávají spolu i přes ohrožení života. (iDNES a bav, 2008)

1.5 Panika

Paniku lze definovat jako psychologicky sociální jev, prudký a náhlý projev zděšení, který se projevuje u lidí, u kterých došlo k narušení duševní rovnováhy. Často je doprovázen strachem a pocitem hrůzy. Může přerůst až do davové psychózy, je-li působení ztráty kontroly či vystavení nebezpečí větší počet osob, které na sebe mohou vzájemně působit. (Mikšík, 2005)

2 OSOBNOST OBĚTI

Osobou oběti v tomto smyslu rozumíme člověka, proti kterému byl útok veden, nebo byl přímo či nepřímo účastníkem střelby.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů pohlíží na každou oběť jako na zranitelnou. Existují však zvlášť zranitelné oběti, u kterých je vyšší pravděpodobnost způsobení druhotné újmy. Tyto osoby také mohou být snáze traumatizované po čas zahájení trestního řízení, např. při výslechu. Zákon pro tyto případy stanovil opatření pro zabránění stresu oběti a snížení nebezpečí druhotné újmy. (POMOC OBĚTEM TČ: Zvlášť zranitelné oběti, © 2021)

2.1 Nejčastější možné scénáře chování účastníků masové střelby

Masovou střelbou rozumíme násilný incident, při kterém dojde k úmrtí většího množství osob. Jedná se bezpochyby o velmi stresovou situaci. Je těžké v těchto chvílích rozumně uvažovat. Proto existují scénáře, jak se předpokládá, že člověk bude jednat, nebo jak by jednat měl.

V drtivé většině případů převládne instinkt, který zavelí k útěku. Pokud je na místě více osob, z pravidla se jedinec přizpůsobí chování davu, jelikož větší skupina může představovat útočiště a nabízí pocit bezpečí. Taková skupina je ale pro střelce snazším a viditelným cílem.

2.1.1 Příčiny a následky strachu

Strachem rozumíme emoci, která vyplývá z nestandardní situace (nebezpečí). Pramení často ze ztráty kontroly nad situací. Oproti tomu obavy jsou emoce, které se vztahují k budoucnosti. Pochází z nejistoty či neznáma a mají nižší intenzitu než strach. Obavy má člověk částečně pod kontrolou, pokud nepřerostou v pocit strachu.

Tyto dva faktory mohou přispět k vzniku úzkosti. Ta je často doprovázena fyzickými projevy (bušení srdce, nevolnost,..). Jedná se o nepříjemný stav s negativními dopady. (Hellerová, b.r.)

I přes negativní pocity, strach je důležitým faktorem. Intenzita prožitku je individuální, ale jedná-li se o ohrožení, které se dotýká většího množství lidí, může strach snadno manipulovat s jedinci i s davy. Strach sám o sobě slouží jako ochrana organismu, ale mezi jím a úzkostí je velmi tenká hranice. Zatímco obavy a z nich vyplývající strach může být

posilující a mít i pozitivní dopady na přežití jedince, úzkost, ve kterou obavy často přerostou, je oslabující a vysilující. Může být paralyzující a ztížit přežití jedince. V tuto chvíli je člověk zranitelnější, než když se "pouze" bojí.

Některé osoby si vlastně ani neuvědomují, že by se měli něčeho bát, protože necítí, že by se jich zrovna tento druh nebezpečí měl týkat, nevyhodnotí z různých důvodů situaci jako ohrožující. Ať už se jedná o aktivního střelce, sériového vraha v okolí, strach ze ztráty partnera nebo hada v trávě. V tuto chvíli nastoupí nějaký vůdce, iniciátor, který zmíní existenci tohoto nebezpečí a vsugeruje davu, společnosti, že by se měli něčeho obávat. Lidé ovlivnění tímto iniciátorem dojdou k závěru, že strach je namístě. Strach se stává vysoce infekčním. (Drbohlav, 2015)

Na druhou stranu je důležité umět se bát zdravým způsobem a mít strach pod kontrolou. Není cílem strach nemít, protože strach nás udržuje v pozoru a zbystruje naše smysly a okolní vnímání. Podstatné je i to, aby nám náš vlastní strach "nepřerostl přes hlavu" a neudělal z nás zničené, slabé a úzkostlivé bytosti.

2.1.2 Bojuj nebo uteč zmrzni

Scénář "Bojuj nebo uteč" (z anglického "Fight or Flight") je častější reakcí na nebezpečí u mužů. Nervový systém vyhodnotí situaci, zda je v rámci ochrany života lepší útěk nebo boj. Opět jsou na vině chemické procesy v těle, zejména ovlivněná testosteronem, dopaminem a serotoninem, které vytvoří určité množství energie a napumpují svalstvo. V tuto chvíli lze získanou energii využít buď na útěk nebo k boji. (Drbohlav, 2015)

Tuto strategii lze doplnit o výraz "zamrzni", jelikož u spousty případů dochází k paralýze, pramenící z šoku, který oběť zasáhne. Jedná se o nebezpečný stav, který v případě ohrožení nebezpečným střelcem může mít fatální následky.

2.1.3 Bud' přítelem

Tend-and-Befriend, v překladu "Bud' přítelem" je možný scénář, který má v agresorovi vzbudit pocit, že s ním oběť sympatizuje, aby zmírnila či odvrátila hrozící nebezpečí. K této taktice inklinují spíše ženy ve snaze ochránit třetí osobu, zvláště pak své děti. Navázat s útočником přátelský vztah je zakotveno v biologických procesech, kdy dochází k tvorbě oxytocinu, který je navýšen sekrecí estrogenu. (Drbohlav, 2015)

2.1.4 Strategie RUN-HIDE-FIGHT

Tato strategie je doporučení, jak přežít útok masového střelce. Jedná se o racionální chování, které zvyšuje šance na přežití při střetu s aktivním střelcem. Existují případy, kdy na školách došlo k útoku aktivního střelce a pedagogický dozor zachoval klidnou hlavu a postupoval přesně podle této doporučené metodiky chování a přístupu k situaci. Taková jednání vyžaduje dostatečnou edukaci, případně i nácvik.

Mezi odborníky se ve objevuje názor, že osoby přítomné masové střelbě mají větší šanci na přežití, pokud budou aktivně přistupovat k celé situaci, než pasivně vyčkávat na pomoc ze strany policie či zasahujících jednotek. Zhruba polovina útoků v USA totiž skončí ještě před příjezdem policie. V rámci spolupráce FBI a U.S. Department of Homeland Security vznikla tato strategie, která má sloužit jako návod pro veřejnost při masovém útoku. Tato strategie, v překladu jako "UTEČ -SCHOVEJ SE- BOJUJ", představuje kroky, které lze podniknout při masové střelbě. Není nutné využít všechny tři. Je zde spíše důležité řídit se postupně. Tudíž: "Máš-li tu možnost, uteč!", "Nemůžeš utéct, schovej se!" a "Nemůžeš se schovat, braň se!".

Doporučuje se promyslet i cestu útoku, (např. jak daleko je požární schodiště, bude bezpečné použít tuto cestu, atd...). Vše, co by nás mohlo prozradit, jako jsou podpatky, klíče, mobilní telefon necháme na místě, nebo se toho zbavíme. Snažíme se pomoci v útoku i ostatním. Zraněné osoby by mohli zdržovat, proto jim nemusíme pomáhat, jelikož náš vlastní život je v ohrožení. Varujeme ostatní, které cestou potkáváme. Nemusí o útoku vědět. Vyburcujeme je k útoku. Nemělo by to být složité, jelikož zde zafunguje instinkt, lidé se nechají strhnout davem.

Nabudeme-li pocit, že jsme dostatečně daleko či snad úplně v bezpečí, můžeme volat policii. Pokud nemáme tuto možnost sháníme pomoc. V případě, že narazíme na policii, snažíme se postupovat podle jejich pokynů. Vždy máme ruce nad hlavou. Musí být jasné, že nejsme ozbrojeni, protože policie nemusí mít popis útočícího střelce a může zakročit proti nesprávné osobě.

Dalším bodem strategie je "SCHOVEJ SE". Využívá se, pokud není možnost utéct. Místo vybíráme takové, které není v přímém pohledu útočnicka. Ideální jsou velké těžké objekty, které jsou schopné ochránit před střelbou. Pokud jsme v místnosti, zamykáme dveře a tiše zablokujeme dveře předměty (stoly, skříně, židle). Vypneme veškerou elektroniku, ztišíme vyzvánění mobilního telefonu, média totiž často pracují rychle a vaši příbuzní se tak

mohou dozvědět, co se děje a budou se chtít s vámi spojit, zda jste v pořádku. Pokud byste se schovávali a zazvonil by vám telefon, můžou vás tím nechtěně prozradit. Také zhasneme světla a tiše vyčkáváme. Je-li to možné, zavoláme na policii a sdělíme jí naši aktuální polohu, popis místnosti a posloucháme instrukce. Zůstáváme v kontaktu. Může nám psychicky pomoci, mít na telefonu někoho, od koho očekáváme pomoc.

Může se stát, že dojde na situaci, kdy nemáte možnost útěku nebo se schovat, přichází třetí bod strategie - "BOJUI". Ideální je pachatele překvapit. Doporučuje se útok na střelce směřovat nelítostně na oči, krk, hlavu, či slabiny. Agrese je nutná, cílem je útočnicka zneškodnit, proto neřešíme, zda nedojde k úmrtí střelce.

I zde může zafungovat chování davu, kdy iniciátor zaútočí, ostatní přítomní se snaží pomoci. Můžete použít dřevěné nebo ocelové tyče, klíče, kapesní nožičky, předměty, které jsou zrovna po ruce (židle, vázy, počítač,...). Platí však, že toto jednání je velmi riskantní a doporučuje se až jako krajní řešení. (Drbohlav, 2015)

2.2 Následky a dopady na účastníky střelby

V případě, že se člověk ocitne v krizové situaci, v tomto případě je účastníkem masové střelby, zanechá to na něm určité stopy. Jeho psychický stav a pocit bezpečí je narušen při většinou běžných událostech (jízda metrem, výuka ve škole, pivo v hospodě, apod.)

Vracení této osoby do běžného života k obnově psychického zdraví může být složité a záleží na psychické odolnosti každého jedince. Zatímco někteří jsou schopni událost za pomoci psychologické pomoci překonat, jiní si tento zážitek nesou s sebou celý život a mnohdy se s ním nikdy nevyrovnejí.

Proces navrácení osoby zpět do života můžou a často také provází určité patologické projevy chování. Některé symptomy je možné pozorovat ve více fázích vyrovnávání se s traumatem.

2.2.1 Disociace

Disociace přichází jako reakce na krizovou situaci. Chrání osobu proti ochromení bolesti a hrůzou. Člověk se v tuto chvíli rozpoltí a chová se jako někdo úplně jiný. Jedna část člověka je ta, která se chrání svou druhou částí, která přijímá negativní podněty z okolí. Tato část může jednat racionálně a věcně, právě namísto té, která se emočně hroutí a panikaří. S disociací se váže depersonalizace (pocit, že je osoba někým jiným),

derealizace (pohled za zrcadlem, kreslené vnímání reality) či amnézie (ztráta paměti). (Baštecká, 2005)

2.2.2 Vybuzení

Vybuzení je často doprovázeno nespavostí, podrážděností, problémy se soustředěním a pamětí. Jedná se o velké vypětí energie, k níž došlo při původní tragické události. Při pocitu ohrožení naše tělo začne instinktivně produkovat velké množství energie k obraně. Tuto energii může osoba produkovat i po útoku v následku traumatu a je potřeba s tím pracovat. (Levine, 2018)

2.2.3 Vyhýbání

Tento pocit má zabránit bolesti ze vzpomínek, které oběti připomínají prožité trauma. Člověk si jej nepřipouští a snaží se potlačit veškeré vzpomínky. (Baštecká, 2005)

2.2.4 Znovuprožívání

Mezi další symptomy prožitého traumatu patří i nutkání k opakování. Jedná se o podvědomé znovuprožívání události, která původně stála za příčinou vzniku samotného traumatu. (Levine, 2018)

Obranný mechanismus člověka se v tomto případě snaží postiženou osobu více obrnit a zocelit pro případ dalšího útoku, který by mohl v budoucnosti znovu nastat. (Baštecká, 2015)

V případě útoku aktivního střelce na školách v Americe to může hrát významnou roli, jelikož tamní útoky na vzdělávací instituce nejsou nijak ojedinělé.

2.2.5 Pocit viny u přeživších

Pocit viny pramení z pocitu nespravedlivého přežití. Osoba nese vinu za to, že byla při masové střelbě ušetřena a jiní nikoli. Postižený si pokládá otázky typu: "Proč zrovna já jsem přežil?" nebo "Proč zrovna mě se nic nestalo?" Pocit viny může mít mučivý dopad na psychiku a může vést až k sebevražedným myšlenkám, či sebevraždě samotné. (Baštecká, 2005)

Člověk, jež je sužován tímto pocitem si podvědomě přeje, aby se mu z jeho okolí dostalo potřebné empatie. Chce být součástí davu a potřebuje komunikaci, pochopení a sociální interakci. (Baštecká, 2005)

2.3 Truchlení

Truchlení se nemusí nutně vztahovat pouze na osobu poznamenanou událostí masové střelby. I zde však platí, že truchlení jako chování vyjadřuje žal nad určitou ztrátou. I při truchlení může docházet k projevům davového chování. Příbuzní oběti mají potřebu být v davu, regulovat tím vlastní smutek a sdílet jej s ostatními. Při útoku aktivního střelce může dojít k tomu, že jsou střelcem zasaženy oběti, které truchlící osoba znala. Můžou to být spolužáci, kamarádi, kolegové, apod. (Baštecká, 2005)

Jedná se o zcela přirozenou formu projevu chování. Žal a truchlení je doprovázeno dalšími symptomy, které zná snad každý, který si prožil nějakou ztrátu, i když se nutně nejednalo o trauma spojené s masivní střelbou a aktivním střelcem.

3 OSOBNOST STŘELCE

Dá se říci, že jednotný a spolehlivý profil aktivního střelce neexistuje, stejně tak je i prakticky nemožná predikce, pokud střelec svůj čin předem neoznámí například prostřednictvím sociálních sítí a jiných internetových komunikací. (Pokorný, 2013)

Specializovaná jednotka AMOK popsala aktivního střelce následovně:

„Nebezpečný pachatel, který volil použití zbraně proti jiným osobám k dosažení svých cílů. Obvykle jde o jednotlivce, může se ale také jednat o skupinu pachatelů. Nemá zábrany pro jakékoliv chování s cílem zabít nebo zranit co největší počet osob.“ (Výbor pro civilní nouzové plánování, 2013)

3.1 Aktivní střelec

Takovouto osobu můžeme označit jako vysoce agresivní, který v krátkém časovém úseku spáchá masovou vraždu pomocí střelné zbraně, mnohdy i v kombinaci s nástražnými výbušnými systémy. Takové útoky se konají na místech s vysokou koncentrací osob.

Ačkoli tyto útoky mohou působit chaoticky, střelec si svůj útok ve většině případů promýšlí předem a vykazuje známky vyšší inteligence. (Pokorný, 2013)

Z pravidla je osobnost střelce komplikovaná, sociálně uzavřená a odtažitá. V jistých případech může již před útokům vykazovat známky psychické poruchy či zdravotní fyzické problémy, nebo může působit na okolí psychopaticky. Taková osoba nemá empatické cítění, vyznačuje se sebestředným a egocentrickým chováním vůči společnosti.

V případě masových střeľeb se pachatel obhazuje tím, že se mstí společnosti za všechny útrapy v jeho životě. Je přesvědčen, že za jeho problémy může společnost jako celek a tudíž musí útokem zneškodnit co nejvíce lidí, ačkoliv nikdo z obětí či účastníků střelby ve většině případů nemá žádnou spojitost. Celá střelba probíhá v řádech minut, povětšinou dokud je čím střílet a do koho, nebo dokud není zneškodněn střelec. Jedná rychle, neskrývá se, ani nebere rukojmí. Pokud policie začne jednat, soustředuje se na ni. Vysoké procento střelců po útoku spáchá sebevraždu. (Pokorný, 2013)

3.1.1 Masový vrah

Masovým vrahem můžeme nazvat osobu či více osob, které na jednom místě v krátkém časovém úseku usmrtí tři a více lidí. Tato definice platí od roku 20013, sám se k ní vyjádřil i prezident Barack Obama. Je však velmi spornou, jelikož někteří experti jsou názoru,

že vrahem masovým lze považovat osobu, která na jednom místě, v krátkém časovém úseku usmrtí dvě a více osob. Do roku 2013 bylo za masovou vraždu považováno usmrcení čtyř a více osob. (ČT24, 2018)

Pro vícenásobné vrahy pak byly "vytvořeny" níže uvedené kategorie, které reflektují počet obětí a styl útoku:

- Dvojnásobná vražda: nezákonné usmrcení dvou obětí stejným pachatelem ve stejném čase na jednom místě.
- Trojnásobná vražda: usmrcení tří obětí stejným pachatelem ve stejném čase na jednom místě.
- Masová vražda: usmrcení čtyř nebo více obětí stejným pachatelem na jednom místě bez výrazného časového odstavu mezi vraždami. (Tomy, 2014)

Vražedný záchvat (známé také jako vražedná vlna): samotný útok pachatele, který se však odehrává na dvou nebo více místech v krátkém časovém úseku. (Tomy, 2019)

Co gendrové stránky týče, v drtivé většině stojí za masovou střelbou muži. Ženy nemají takové zastoupením v historii Ameriky od roku 1982 vraždily ženy pouze třikrát. První ženou v Americe, která kdy stanula v roli aktivního střelce byla Brenda Ann Spencer, která v roce 1979 poloautomatickou puškou (ráže 22 mm) ze svého domu střílela na školu, do které docházela. Byla zároveň první nezletilou ženou v roli aktivního střelce a také první střelkyní, která při útoku na škole někoho usmrtila. Konkrétně se jednalo o dvě osoby - ředitele školy a školníka. Bylo zraněno dalších osm žáků a jeden policista. Jako důvod útoku Brenda uvedla: "*I don't like Mondays.*" (v překladu "Nemám ráda pondělky."). (Bartlette, 2019)

U nás je nejznámější masovou vražedkyní Olga Hepnarová.

3.1.2 Sériový vrah

Sériovou vraždou rozumíme nezákonné usmrcení dvou nebo více obětí stejným pachatelem (či pachateli), v samostatných událostech (útocích). Pachatel mezi vraždami citově vychladne.

Sériový vrah, oproti masovému vrahovi utočí s časovým odstupem, často i na různých místech. Liší se v motivech, které vedou k útoku, i způsob provedení. Typickou motivací sériového vraha, která rozporuje vraždě masové, je sexuální motiv. Útočník touží

po ukojení vlastních choutek a přepadává či vraždí jednu oběť za druhou, pokud není dopaden. (Drbohlav, 2013)

3.1.3 Zbraně používané při útocích

Ať už půjdeme za hranice nebo zůstaneme na našem území, až 80% masových vražd je provedena legálně drženou zbraní. Může za to především světově vysoká a snadná dostupnost. V Americe se dnes předpokládá, že v přepočtu na obyvatele má v průměru zbraň každý jedinec a to včetně dětí, mentálně či pohybově indisponované osoby. I toto může vést k vysokému počtu masových vražd, kde dominuje střelná zbraň.

U nás je sice oprávnění držet zbraň náročnější získat, ale i tak je podmíněný pouze znalostí a ovládnutím zbraně, nikoli psychologickým testováním držitelů zbraní.

Co se konkrétního druhu zbraní týče, nelze nějak definovat, že by se masoví vrazi soustředili pouze na jeden či dva typy střelné zbraně. V případech masové střelby do roku 2012 měli útočníci na 143 zbraní. Nejčastěji šlo o poloautomatické zbraně, pušky, revolvery, ale i brokovnice nebo dokonce samopaly a další zbraně s velkokapacitním zásobníkem. Někteří útočníci se vybavili více typy zbraní. (ČT24, 2018)

3.2 Amok a barikádová situace

Amok je založen na vraždění, střelec nebere rukojmí, ani nevyjednává. Čin samotný je cílem a celý plán útoku končí v řádu minut po započetí střelby, často smrtí samotného střelce, ať už si ji přivodí sám, nebo je zneškodněn policií. (Pokorný, 2013)

V německých školách je dokonce zavedené heslo: "Frau Koma kommt" (= "Paní Kómová přichází"), kdy KOMA = pozpátku AMOK.. Jedná se o heslo, které má varovat, že se na škole nebo v její blízkosti nachází aktivní střelec. (Drbohlav, 2015)

Barikádovou situací rozumíme, kdy čin samotný slouží jako prostředek, zabíjení není chaotické a nesmyslné. Pachatel bere rukojmí, skrývá se a vyjednává. Tento útok může trvat i několik hodin. Pro tento typ útoku jsou povolány zásahové jednotky, které útočníka spacificují, pokud se sám pachatel nevydá do rukou policie. (Pokorný, 2013)

3.3 Patologický vývoj střelce

Drtivá většina vrahů, ať už sériových či masových mají společné jisté znaky, z pravidla pramenící ze špatného a nevhodného dětství, které v pachateli vyvolají potřebu vraždit. Přesto motivace osoby k vraždění může být různá.

3.3.1 Motivace

Motivací rozumíme vnitřní požitek, který žene pachatele ke spáchání činu k dosažení požadovaného cíle. (Hartl, 1993)

3.3.1.1 Agresivita

Pro střelce je důležitá okamžitá destrukce. Touha po uskutečnění takového činu často pramení z motivace střelce, která se projevuje agresí. Proto rozlišujeme následující typy agresivit:

- Zlostná agresivita - spíše impulzivní, afektivní chování, povětšinou s minimálním nebezpečím.
- Instrumentální agresivita - prostředek pro dosažení požadovaného cíle, také při odvracení nebezpečí směřované na naši osobu nebo osobu blízkou.
- Spontánní agresivita - přináší emocionální uspokojení z působení bolesti (typické pro sadismus).
- Predátorní agresivita - vrazi a násilníci, kterým agresivita přináší obživu.
- Ideologická agresivita - genocida, etnické čistky. (Fisher a Škoda, 2014)

3.3.1.2 Herostatův komplex

Tento komplex, známý též jako herostratismus, popisuje osobu pachatele jako někoho s chorobnou touhou stát se známým až slavným na základě svého kriminálního až brutálního činu. Tento komplex je častější pro masové vrahy spíše, než pro ty sériové. Tento komplex je často spojován s pachateli v širokém spektru, nejčastěji však s vraždami, sektami a terorismem.

Ve starém Římě tento komplex vyzorovali a pojmenování je inspirováno právě podle Herostrata, který v touze po zapsání se do historie vypálil Artemidin chrám v Efesu. Za tento čin byl potrestán smrtí. Tím však jeho trest neskončil. Bylo na něj uvaleno také právo "Domnatio memoriae" tedy zatracení památky. V praxi to znamenalo, že osoba postihnutá tímto právem musela být zapomenuta. Jména byla vymazána a případné sochy byly přetesány. Ten, kdo by chtěl jejich činy spojit se jmény by byl sám potrestán smrtí. (Drbohlav, 2015)

3.3.1.3 *Mesiášský komplex*

Mesiášský komplex nebo také Christ complex či savior komplex je doslovně spasitelským syndromem, kdy motivací pachatele je přesvědčení, že byl vybrán k zachraňování lidí. Jedná se o stav, kdy člověk, v touze po nějakém ideálu, bude chtít změnit svět k lepšímu, i když tím způsobí destruktivní následky pro lidstvo nebo komunitu.

Typickým představitelem je například Adolf Hitler nebo Charles Manson. Jejich ideologie a snaha změnit svět přinesla spousty obětí. (Drbohlav, 2015)

3.3.1.4 *Komplex inferiority*

V českém jazyce lze tento komplex nazvat komplexem méněcennosti. Jedinec s nízkým sebevědomím léčí své komplexy na svých obětech. K tomu ho vede převážně fakt, že v dětství byla osoba pachatele vystavována roli outsidera. Tento stav je často doprovázen poruchami osobnosti, poruchami nálad převážně bipolární poruchou nebo schizofrenií. Určité poruchy mohou sloužit jako obranné mechanismy před pocity úzkosti a méněcennosti pachatele. (Drbohlav, 2015)

3.3.1.5 *Komplex superiority*

Tento na rozdíl od komplexu inferiority pramení z pocitu nadřazenosti, ale funguje podobně. Jedná se o únik před pocity nejistoty a méněcennost, kdy si osoba pomocí autosugesce vsugeruje, že je "něco víc" a vymáhá si své postavení pomocí agrese. Mnohdy vede k falešnému sebehodnocení, což může být počátkem duševního onemocnění. (Drbohlav, 2015)

3.3.2 *Místa útoku*

Střelec z pravidla útočí na měkké cíle, tedy veřejná místa, větší skupiny lidí na jednom místě. Takovým místem mohou být banky, školy, koncerty nebo budovy s vysokou koncentrací osob. V některých případech však dochází i v domácnostech, kdy je vrahem i člen domácnosti, který vyvraždí vlastní rodinu. V tomto případě se nemusí jednat o střelce, ale o pachatele, který k masové vraždě použije např. nůž, sekyra nebo tupé předměty.

3.3.2.1 *Veřejnost*

Pro aktivního střelce jsou důležitá místa s vysokým počtem osob. Častým místem takového činu se mohou stát bary a restaurace, pracoviště, banky, koncerty a další.

Účelem útoku na veřejných místech je využít momentu překvapení a usmrtit největší počet lidí. V místech, které jsou ve vnitřních prostorách se hůř prchá, proto střelec taková místa volí. Příkladem může být střelba v redakci Charlie Hebdo, kdy nábožensky motivovaní střelci usmrtili několik pracovníků, kvůli karikaturám s islámským motivem, které útočníky rozzuřili a chtěli se tímto pomstít.

3.3.2.2 Útoky na školách

Ani školy, jakožto instituce vzdělávání se nevyhnuly masovým útokům. V České republice k těmto útokům prakticky nedochází. Většinou se jedná o útoky mířené studenty na pedagogy v rámci pomsty a nejedná se tedy o masové vraždy. Kolikrát jsou tyto činy klasifikovány jako ublížení na zdraví, nebo těžké ublížení na zdraví.

Nejznámější masovou vraždou na škole v souvislosti s Českou, respektive Československou republikou, se stala v Německu, kdy Čech Karel Charva, v roce 1983 zastřelil 5 lidí v Eppsteinu. Mezi oběti patřili tři studenti na základní škole, jeden učitel a policista v civilu, který zrovna na této škole přednášel. (Drbohlav, 2015)

Případ z posledních let, z České republiky, konkrétně v roce 2014 došlo k útoku ve škole ve Žďáru nad Sázavou, kdy 26letá žena trpící schizofrenií, ozbrojená nožem vešla na půdu tamní obchodní akademie. Tři dívky byly pobodány, jeden student svým zraněním podlehl. Nejednalo se o první případ útoku na škole v České republice, ale poprvé zemřel student. (ČT24, 2014)

3.3.2.3 Statistiky při Útoku na školách

Všeobecně jsou tyto útoky na školách velkým problémem zejména v USA. V roce 2002 proběhla studie, která mapovala 37 útoků na školách v letech 1974-2000. Z těchto analyzovaných dat vyšlo najevo, že více jak 85 % útočnicků bylo ve věku 11 až 21 let. Nízký věk útočnicků nebyl zdaleka tak šokující, jako fakt, že 41 % útočících mělo výborné studijní výsledky. Dále 15 % byli průměrní studenti, 22 % studovalo dostatečně a pouhých 5 % selhávalo. Tudíž pachatelé byli nejčastěji premianti třídy.

Motivy se různí, ale daly by se shrnout následovně:

Tabulka 1 : Motivy útočníků (Drbohlav, 2015)

Motiv:	Procenta:
Msta	61 %
Řešení konkrétního problému	34 %
Pocit zoufalství spáchat rozšířenou sebevraždu	27 %
Touha po pozornosti	24 %
Více motivů	54 %
Inspirace v jiných násilných událostech	44 %

Dalším důležitým faktorem byl tzv. selfreport, tedy sebehodnocení v rámci dotazníkového šetření. Celých 71 % respondentů, kteří stály za útoky na školách vypovědělo, že bylo v minulosti šikanováno, vydíráno, pronásledováno či jinak slovně a fyzicky napadáno. Dále 61 % zažívalo dlouhodobě úzkostné stavy, deprese a pocíťovali stavy zoufalství a 98 % zažilo nějakou osobní ztrátu, ať už se jednalo o ztrátu sociálního postavení, nebo ztrátu milované nebo blízké osoby. (Drbohlav, 2015)

Tabulka 2 : Anamnéza útočníků (Drbohlav, 2015)

Anamnéza:	Procenta:
Sebevražedné myšlenky nebo pokus o sebevraždu	78 %
Alkohol a návykové látky	24 %
V minulosti psychologicky/ psychiatricky vyšetření	34 %
Diagnostikována duševní porucha	17 %
Fyzicky agresivní vůči ostatním	31 %
V minulosti podezřelí z trestné činnosti	27 %
Fascinace zbraněmi	44 %
Zájem o výbušniny	32 %
Týrání a vraždění zvířat	12 %

Co se vztahuje k násilí týče, 59 % útočníků již dříve projevilo zvýšený zájem o podobnou tematiku. (Drbohlav, 2015)

Tabulka 3: Procentuální zastoupení vyobrazovaného násilí (Drbohlav, 2015)

Filmy s násilnou tematikou	27 %
Knihy s násilnou tematikou	24 %
Počítačové hry s násilným obsahem	12 %

Snadná dostupnost filmů a dalších platforem s tematikou sériových a masových vražd a násilí je známým fenoménem. V dnešní době jsou tvůrci filmů schopni realisticky až naturalisticky vytvořit dokonalý snímek pro diváky. Avšak některé osoby si mohou celou situaci vyložit jinak a v podobných snímcích mohou nalézt inspiraci.

4 KONKRÉTNÍ PŘÍPADY

Masová střelba, bohužel, není výjimečnou ani ojedinělou situací. Ve světě docházelo a stále dochází k masovým vraždám. A bohužel, ani Česká republika těmto zvěrstvům neušla. Naneštěstí nečelí takovým útokům na školách, ale i přesto jsou masové vraždy hojně zastoupené.

Nejčastějšími masovými vraždami v České republice jsou vraždy v rodinném kruhu, kdy manžel zabije svou manželku i s dětmi, tudíž už se jedná o masovou vraždu. Tyto případy bohužel jsou poměrně v četném zastoupení, ale nedominuje zde střelná zbraň, ale třeba nůž, sekyra, škrtildo. Nejsou proto podstatné pro tuto práci.

4.1 Anders Behring Breivik

Velmi závažný případ je masová střelba z Norska, za kterým stojí Anders Behring Breivik. Jeho činy se zapsaly krvavým písmem do dějin nejen Norska, ale celého světa.

Dne 22. července 2011 v odpoledních hodinách odpálil Breivik přes tunu výbušnin ve vládní budově v Oslu. Následkem výbuchu zemřelo 8 osob a na 200 dalších bylo zraněno. Tento čin měl odpoutat pozornost od skutečného masakru, který se chystal na ostrově Utøya. Zde právě probíhal kemp mládežnické organizace a na ostrově se nacházelo více jak 600 lidí.

Obrázek 3 Breivik při útoku na ostrově Utøya (Arnesen, b.r.)

Breivik, se převlečený za policistu přemístil lodí na ostrov. Hned, jak opustil loď, vytáhl předem nachystané zbraně a započal střelbu a bezhlavě střílel na každého, koho našel. Celý útok trval 63 minut, než dorazila policie a Anderse Breivika zatkla. Řádění stálo život 69 osob, další 66 bylo zraněno, většina měla trvalé následky. Dalších 517 osob přežilo. (Drbohlav, 2015)

Pro tuto práci je v Breivikově případě nejdůležitější výpověď svědků. Vzhledem k množství přeživších bylo možné z jejich výpovědí zaznamenat působení davové psychózy na účastnících střelby.

4.1.1 Ingvild Leren Stensrudová

Sedmnáctiletá Ingvild byla zrovna na cestě na pokoj, když zaslechla první výstřely. Zprvu netušila, co se děje, nespojovala si zvuky s výstřely, dokud neviděla partu utíkajících, panikařících lidí. Přidala se k nim, což potvrzuje davovou psychózu a společně se schovali v kavárně, ale Breivik byl nablízku a střílel. Ingvild se spolu s jinou dívkou schovaly za piano. Když útočník vypálil, zasáhl dívku a její kamarádku smrtelně zranil. Ingvild měla štěstí v neštěstí, jelikož tělo její kamarádky spadlo na ni a střelec si ji dále nevšímal. (Šťástka, 2012)

4.1.2 Viljar Hanssen

Neobvykle statečný, osmnáctiletý mladík, který přežil Breivikovo řádění. Byl čtyřikrát střelen a strávil pět dní v komatu. Na levé ruce mu byly v důsledku zranění amputovány prsty a kvůli zranění hlavy oslepl. Viljar u soudu vypověděl, že se snažil zůstat při vědomí, tak si sám pro sebe povídal. Začal si zpívat písničku a křičel tak hlasitě, až ho ostatní přeživší, schovávající se v okolí museli okřiknout, aby je před útočníkem neprozradil.

Toto, pro některé iracionální jednání, pomohlo mladíkovi zůstat při vědomí a snížit tak celkové psychické napětí.

U soudu vypověděl, že sice oslepl na jedno oko, ale že je to praktické, protože nemusí vidět Breivikovu tvář. (iDNES.cz, 2012)

Tímto vtípem, aniž by si to sám uvědomoval, si naklonil dav v soudní síni na svou stranu. Jeho výpověď přesvědčila jiné osoby o hrůzách, které zažil a ujistila ho v tom, že osoby v soudní síni s ním sympatizují.

4.1.3 Tarjei Jensen Bech

Tohoto mladíka zasáhla kulka do nohy, kvůli čemuž spadl z desetimetrového srázu. Jeho kamarádka, která mu přispěchala na pomoc se ho snažila udržet při vědomí, tak se ho několikrát zeptala, jak se jmenuje jeho kočka. Na to jí odpověděl a když u soudu zaznělo jméno kočky (z překladu Nekňuba), soudní síní se rozezněl tlumený smích. Když mladík přirovnal Breivika k lordu Voldemortovi a sebe po četných operacích k Michaelu Jacksonovi, pobavil tím dokonce i samotného Anderse. Tarjei měl tak pocit, že je součástí davu, který odsuzuje Breivikovo chování. (iDNES.cz, 2012)

4.1.4 Kristianne Utengová

Jednadvacetiletá Kristianne se zachránila tím, že skočila do vody poté, co přeběhla celý kemp a snažila se spolu s dalšími lidmi z ostrova doplavat na pevninu. Tedy i zde je možné zaznamenat projevy davové psychózy.

Když byla v bezpečí, všimla si, že celou dobu plavala s prostřelenou rukou. V celé té snaze zachránit si holý život, panice a hrůze prý vůbec nevnímala bolest. (Jemelka, 2012)

4.1.5 Lars Groennestad

Dvacetiletý svědek prokázal neuvěřitelnou touhu přežít, když byl střelený do lopatky, utekl do lesa a pokryl se bahnem, listím a klacíky, aby nebyl vidět. V tomto improvizovaném maskování sečkal až do příjezdu policistů. (Jemelka, 2012)

4.1.6 Frida Holm Skoglundová

Uvedla, že se s kamarádem utekla schovat do lesa, kde si všimla, že krvácí. Její kamarád ji nechtěl věřit, protože rozrušením necítila bolest. Následně, když svou ránu na stehně zkoumala, našla kulku, kterou si i sama vyjmula. (Jemelka, 2012)

4.1.7 Shrnutí davové psychózy při útoku střelce Breivika

Z výpovědí účastníků vyplývají projevy davové psychózy. Přeživší se při útoku snažili držet ve skupinkách. Pohybovali se v davu, aby nebyli osamoceni. Většina se nechala strhnout již prchajícím davem, aniž by tušili vážnost celé situace. Dále je možné pozorovat, že postřelené osoby nevnímaly bolest, což zapříčinil vysoký obsah adrenalinu v krvi v důsledku vybuzení.

4.2 Další případy ze světa

Vraždy, kde dominuje aktivní střelec nejsou ve světě výjimkou. Následující tabulka ve zkratce chronologicky popisuje vybrané události.

Tabulka 4 : Přehled masových vražd ze světa (Tomy, 2019)

Kdo	Kdy	Kde	Motiv	Počet obětí	Co se stalo s pachatelem
Charles Joseph Whitman	1.8.1966	USA	Neznámý	16 + 32 zraněných	Zastřelen policií
Woo Bum-kon	z 26. na 27. 4. 1982	Jižní Korea	Komplex inferiority	56 + 35 zraněných	Sebevražda
Patrick Sherrill	20.8.1986	Oklahoma	Neznámý	14 + 6 zraněných	Sebevražda
Michael Robert Ryan	19.8.1987	Velká Británie	Neznámý	16 + 15 zraněných	Sebevražda
Éric Borel	23. a 24.9.1995	Francie	Rodinné problémy	15 + 4 zranění	Sebevražda
Martin John Bryant	28.- 29.4.1996	Austrálie	Herostrátův komplex	35 + 23 zraněných	Odsouzen na doživotí
Eric Harris, Dylan Klebold	20.4.1999	USA	Msta	13 + 24 zraněných	Sebevražda
Friedrich Heinz Leibacher	27.9.2001	Švýcarsko	Psychické problémy	14 + 18 zraněných	Sebevražda
Robert Steinhäuser	22.4.2002	Německo	Msta	16 + 1 zraněný	Sebevražda
Seung-Hui Cho	16.4.2007	USA	Msta a psychické problémy	32 + 17 zraněných	Sebevražda
Adam Peter Lanza	14.12.2012	USA	Neznámý	27 + 2 zranění	Sebevražda
Omar Mateen	12.6.2016	USA	Náboženský a homofóbní	49 + 50 zraněných	Zastřelen policií

Stephen Paddock	1.10.2017	USA	Neznámý	58 + 500 zraněných	Sebevražda
Phillip Adams	8.4.2021	USA	Zatím neznámý	5	Sebevražda

Útočníků ze světa, kteří se rozhodli zmařit něčí životy masovou střelbou bylo enormní množství, hlavně pachatelů, co se rozhodli k útokům ve školách, proto tato tabulka slouží jako výčet těch střelců, kteří mají na svém účtu nejvyšší počet obětí.

Poslední případ je nejaktuálnější masovou střelbou. Přestože počet obětí není tak výrazný, zpráva zasáhla veřejnost hlavní tím, že pachatelem byl známý hráč amerického fotbalu.

4.3 Případy z tuzemska

Ačkoliv není v České republice tak hojně zastoupený počet masových vražd střelnou zbraní, i tak se zde najdou případy, které otřásly naší kulturou. Nejznámějším případem masové vraždy dodnes zůstává Olga Hepnarová, která v roce 1973 najela nákladním automobilem zn. PRAGA do zastávky plné lidí. Její jednání si vyžádalo osm lidských životů. Motivem Olgy byla msta veřejnosti, za útrapy, které ji měla způsobit. Pro tuto práci není její čin relevantní, jelikož vražedkyně nepoužila střelnou zbraň a na místě nebyl vyzorován jev davové psychózy.

V následující tabulce lze spatřit přehled masových vražd z Československé a České republiky. Všichni pachatelé mají jednu společnou věc, a to útok střelnou zbraní.

Tabulka 5 : Případy z tuzemska (serialkillers.cz, 2019), (Jedlička a Šisler, Dombrovská, 2016)

Kdo	Kdy	Kde	Motiv	Počet obětí	Co se stalo s pachatelem
Rudolf Polák ml.	12.- 13.3.1962	Horní Světlá	Loupež	4 + 3 zranění	Odsouzen k trestu smrti
Jiří Zouhar	Březen 1988	Kostelec nad Černými Lesy	Msta	5	Sebevražda
Jiří Popelka (+ Zbyněk Škornička)	29.4.1989	Kolín	Fascinace zbraněmi, útek do Německa	4	Odsouzen na 10 let (trest pro mladistvé)

Raif Kačar	8.-9.3.2009	Petřvald	Msta	4	Sebevražda
Zdeněk Kovář	24.2.2015	Uherský Brod	Msta společnosti	8 + 1 zraněný	Sebevražda
Ctirad Vitásek	10.12.2019	Ostrava	Psychické problémy	7 + 2 zranění	Sebevražda

Mezi případy by šlo zahrnout i Karla Charvu, o které byla řeč v předchozí kapitole ve vztahu k útoku v německém Eppsteinu na tamní základní škole.

V tabulce je uveden i Zdeněk Kovář, jehož útok v Uherském Brodě je stěžejním pro praktickou část bakalářské práce.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 ÚTOK AKTIVNÍHO STŘELCE V UHERSKÉM BRODĚ

Pro praktickou část práce bylo podstatné vypořádat chování účastníků masové střelby v Uherském Brodě z roku 2015. Díky ochotným svědkům a přeživším celé události je možné zaznamenat pocity a chování člověka, který se takové či podobné situaci ocitne. Pro zachování respektu a piety přeživších a rodin obětí budou výpovědi svědků anonymizované. Pro úplné pochopení davové psychózy při útoku aktivního střelce je třeba začít vývojem osobnosti střelce a jeho motivace.

5.1 Zdeněk Kovář

Zdeněk spolu se svou manželkou Jarmilou bydleli na uherskobrodském sídlišti Olšava. Společně měli manželé jednoho syna, ten však touto dobou s rodiči nebydlel. Sousedé Kováře popisovali jako podivína, tichého, ale neškodného blázna. Údajně jeho problémy odstartovala Sametová revoluce, po které se Kovář uzavřel do sebe a téměř nevycházel z domu. V tu dobu nikdo netušil, co se mu honilo hlavou.

Naopak jeho ženu okolí před spácháním masakru popisovalo jako problematickou. Podle některých zdrojů se měla léčit se schizofrenií. Sousedé dále vypověděli, že žena často vulgárně vykřikovala z okna do ulice, nadávala kolemjdoucím, nebo na ně dokonce plivala. Manželství Kovářových tím mělo trpět.

Kovářovi s největší pravděpodobností trpěli diagnózou "šílenství ve dvou" (folie a deux). Jedná se o stav, kdy jeden člověk, trpící bludy či psychickým onemocněním, přenesl své vjemy na druhého člověka. Jestliže chybí sociální interakce s jinými zdravými lidmi, může docházet k tomu, že dva lidé si tímto své bludy navzájem utvrzují. (Szotkowska, Ciešlar, 2016)

Manželé se také často hádali. Několikrát na ně byla přivolána hlídka policie a řešili přestupky proti veřejnému pořádku. Ani jeden neměl žádnou kriminální minulost a nevykazovali známky agrese. Kovář se neměl s ničím léčit, ačkoliv trpěl neurčitými psychickými problémy. Údajně se měl inspirovat v případě Olgy Hepnarové, která se také mstila společnosti. Od roku 2000 měl Zdeněk Kovář zbrojní průkaz a chvíli před útokem si jej nechal prodloužit, ačkoliv s tím jeho rodina nesouhlasila, jelikož už v tu chvíli pochybovala o Kovářově psychickém zdraví a emoční stabilitě. Jeho otec pracoval se zbraněmi, což mohlo vést Kováře podobnou cestou.

V době útoku mu bylo 62 let. V tu dobu byl deset let nezaměstnaný, dříve pracoval jako elektrikář. Manželé žili izolovaně od příbuzných, kontakt neudržovali ani s blízkou rodinou.

Na zhoršující se stav svých rodičů, zejména pak otce upozornil syn Kovářových, který e-mailem kontaktoval psychiatricku necelý měsíc před střelbou. Sdělil, že to jeho otec doma nemá lehké, a zajímal se, jestli by s tím nešlo něco udělat. Přímo v ordinaci lékařky syn Kovářových dne 4. února 2015 varoval, že jeho otec je držitelem střelných zbraní. (Golís a Holinková, 2017)

Lékařka jednala a telefonovala policistům z Uherského Brodu, s nimiž se domluvila na sepsání návrh, aby byl Kovář podroben psychologickému vyšetření, po kterém by se rozhodlo, zda přijde o zbraně a zbrojní průkaz. K tomu už nedošlo.

5.2 Dějová linie útoku

Je úterý 24. února 2015. Kovář okolo poledne přijíždí do restaurace v kulturním domě. Poté, co se Kovář rozhlédne po téměř prázdné restauraci, odchází. Cestou se zastaví ještě na poště, kde je liduprázdno, proto opět budovu opouští. Ve 12:35 Zdeněk Kovář přijíždí ve svém automobilu před restauraci, parkuje a vchází do restaurace po schodech. Míjí se s návštěvníkem, který vtipkuje, ať nespěchá, že na něj jídlo zbude. Tento host odchází na toaletu, Zdeněk Kovář vstupuje do restaurace Družba. (Golís a Holinková, 2017)

Má s sebou igelitovou tašku, kterou pokládá na stůl. Nesedá si. Namísto toho vyndává z igelitky krátkou černou zbraň. Zdeněk Kovář beze slova nabíjí pistoli a zahajuje střelbu. Míří na hlavu a do horní poloviny trupu hostů restaurace, na místě zabíjí sedm mužů a jednu ženu, pracovníci restaurace. Ostatní hosti a personál Družby, které shodou náhod nezasáhl, se mezitím ukrývají. Místo ovládl strach a panika. Při dobíjení munice dva z hostů napadnou střelce a získávají tak pro sebe i zbylé přeživší čas na útěk po točitém schodišti a únikovým východem. (Golís a Holinková, 2017)

Ve 12:38 vyběhají přeživší z restaurace. Jeden z nich volá na tísňovou linku 158, útočníka popisuje jako 60letého muže, který po přítomných lidech bezmyšlenkovitě střílel, přičemž vystřelil nejméně dvacetkrát. (Hubrová, 2017)

Čtyři hosté, kteří vyběhli z restaurace utíkají do nedalekého aquaparku a na recepci oznamují střelbu v restauraci.

12:45 přichází únikovým východem, který jeden z přeživších při úprku nechává otevřený, do restaurace nic netušící návštěvník, kterému v okamžiku dojde, co se děje, snaží se utéct a zavolat pomoc. V kuchyni restaurace ji překvapí střelec Kovář, který do ní vypálí 5 střel a těžce ji zraní. I tak se návštěvníkovi podaří utéct a jako zázrakem díky včasné pomoci přežít. (Golís a Holinková, 2017)

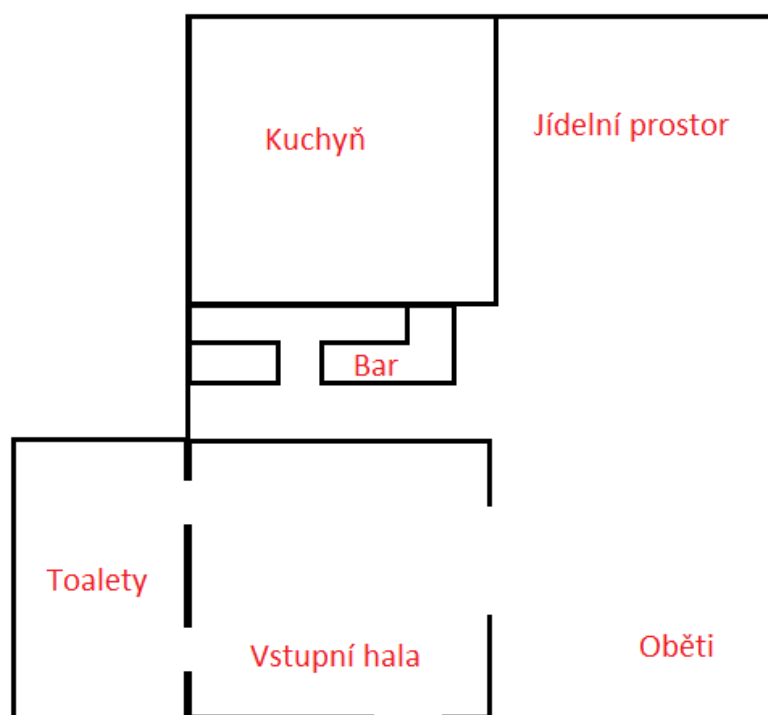
Obrázek 4 Točité schodiště, po kterém přeživší utíkali (Golís a Holinková, 2017)

Minutu na to přijíždí policie. Osm minut po prvním přijetí hovoru na policii, přivolaná hlídka dvou policistů z Uherského Brodu se pokouší o vstup do restaurace. Od barového pultu na příchozí policii Kovář pálí. Jediné, co ze střelce policie vidí je hlava a ruka, ve které drží zbraň a střílí. Hlídka se proto stahuje a volá posily ze Zlína. Tento krok je později tehdejším starostou kritizován, jelikož policie dle jeho slov ani nevystřelila a neměla snahu tak střelce zneškodnit. (Golís a Holinková, 2017)

Je 12:56. Na místo přijíždí další policie a požadují příjezd zásahové jednotky z Brna. Minutu na to Brno potvrzuje přijetí výzvy a připravuje se na výjezd. Kovář v tuto chvíli volá do Krimi zpráv televize Prima. Telefon zvedá redaktor Pavel Lebduška, který dříve pracoval u policie. Právě jeho zkušenost jej přivedla k tomu, že se nejedná o neopodstatněné výhrůžky. Později komentuje telefonát s Kovářem, jako cca 4 minuty dlouhý rozhovor. Střelec mluvil tiše, neklidně a bylo slyšet hluboké dýchání. Z telefonu nebyly patrné žádné ruchy, ani z ulice, ani z prostor restaurace. Pouze střelcův hlas a jinak hrobové ticho. Také dělal zdlouhavé pauzy, nejspíš přemýšlel, co řekne. Redaktor se snažil Kováře přesvědčit o tom, že za ním dorazí štáb a jeho situaci rozeberou a nabízí mu

pomoc. Ptá se, kde se nachází, načež mu útočník odpovídá, že v restauraci na Mariánském náměstí. Než redaktorovi odpoví, o kterou restauraci se jedná, Kovář zavěsí. Přes kolegyni ve 12:59 vytáčí linku 158, aniž by tušil, že v restauraci už se rukojmí nenachází, jelikož všichni přítomní byli zavražděni několik minut předtím. Jediný přeživší, kromě Kováře v restauraci je host, který se schovává na toaletě. O tom však střelec nemá ponětí. (Válková a Pánek, 2015)

Na obrázku č. 5 je možné vidět, jak blízko byl poslední přeživší od střelce, který se pohyboval v prostorách restaurace. Hosta od Kováře oddělovaly dvoje nezamčené dveře.

Obrázek 5 Půdorys a popis restaurace Družba

Ve 13:00 sám Kovář volá na policii.

"Haló, tady je Kovář. Tady je Družba restaurace, držím tady rukojmí. Potřebuju tady, potřebuju z Primy tady Krimi zprávy, volal jsem jim, co jsem udělal." (Kovář, 2015)

Pět minut na to získává policie kontakt na střelce. Ve 13:07 se spojuje policejní vyjednávač s Kovářem. Tvrdí, že drží rukojmí a je ochoten vyjednávat. Jednotky se zdržují zásahu v obavě o životy rukojmích. (Hubrová, 2017)

Mezi 13:07 až 14:00 se na místo dostavují další síly a prostředky, včetně policistů s dlouhými zbraněmi a jsou nadále připraveny k okamžitému zásahu. Na místo přijeli také

policisté, kteří hlídali nedaleký areál ve Vrběticích. Povelu k zásahu stále nepřichází z důvodu vyjednávání. Nutno podotknout, že se jede host stále obává o svůj život a ukrývá se na toaletě. (Hubrová, 2017)

Po druhé hodině vyjednávání s pachatelem ztrácí smysl. Odmítá propustit rukojmí a stejně tak i ošetření zraněných. Ve 14:13 pachatel přestává komunikovat. (Hubrová, 2017)

Telefonická komunikace byla ukončena ve čtvrt na tři. Policisté se pokusili ještě navázat osobní kontakt, avšak vzápětí zazněl z restaurace poslední výstřel, kterým si sám Kovář vzal život.

Starosta Uherského Brodu chvíli na to prozrazuje ČT24, že se v restauraci nachází ještě jeden host. Toto jednání je později kritizováno tehdejším ministrem vnitra, Milanem Chovancem, jelikož zasahující složky nemohli vědět, zda je Kovář stále naživu a zda například nesleduje zprávy. V tom případě by mohl ohrozit život posledního přeživšího. (Nevyhoštěný, 2015)

Ve 14:21 Policejní zásahová jednotka URNA vniká do budovy a objekt zajišťuje během dvou minut. Policisté našli uvnitř restaurace devět mrtvých včetně střelce (osm mužů, jedna žena).

Téměř po dvou hodinách policie objevuje nezraněného muže, který se ukrýval na toaletě. Během střelby se podařilo uniknout dalším osmi lidem. Policisté v tuto chvíli ještě nevěděli, jestli pachatelů není víc. Okolo 17. hodiny státní zástupce Roman Kafka potvrdil osm obětí i úmrtí pachatele. Důvodem střelby byly podle jeho informací osobní důvody střelce. Dnes víme, že za to mohla i psychická nestabilita a touha začlenit se do společnosti, což Kovářovi nebylo umožněno, hlavně kvůli negativním reakcím na chování jeho manželky. (Hubrová, 2017)

V 18:00 Ministr Chovanec uvedl, že pachatel byl držitelem zbrojního průkazu. V 19:17 ministr dále uvedl, že pachatel měl u sebe dvě legálně držené krátké střelné zbraně. Následovalo prověření totožnost všech osmi obětí. (Hubrová, 2017)

Totožnost obětí nikdy nebyla médii zveřejněna. Pouze rodinný příslušníci a někteří obyvatelé Uherského Brodu znají identitu osmi zavražděných obětí.

S pachatelem Zdeňkem Kovářem to bylo podobné, jelikož dodnes, šest let po tragédii, nebyla nikde zveřejněna jeho fotografie z doby spáchání útoku nebo těsně před ním. Jediná

fotografie, která unikla a nejspíše byla odcizena je svatební fotografie manželů Kovářových.

Obrázek 6 Fotografie manželů Kovářových (Nováček a Malík, 2015)

Po jedenácté hodině policisté zahájili zásah v domě, kde střelec bydlel s manželkou, která jim v odpoledních hodinách odmítla přístup do domu. Ve spolupráci se záchranáři vyvedli z domu manželku střelce a odvezli ji na psychiatrii.

Výsledky znaleckého posudku uvádí, že všech osm osob zemřelo bezprostředně po útoku na následky mnohonásobných střelných zranění, jelikož byla neslučitelná se životem. Následky by neodvrátilo ani včasné poskytnutí první pomoci a neodkladné přednemocniční péče. (Hubrová, 2017)

Zdeněk Kovář si sám přivodil smrt střelením se do hlavy. Jeho čin nebyl ovlivněný alkoholem, léky ani jinou návykovou látkou. V průběhu následujícího vyšetřování byli vyslechnuti svědci události, přeživší osoby, příbuzní obětí a příbuzní pachatele. (Hubrová, 2017)

Sám Kovář je po smrti a nemůže tak čelit trestnímu řízení. Podle zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník §140, odstavce 3, písmene a), by jej čekala sazba 15-20 let odnětí svobody nebo i výjimečný trest. Těžko říci, jestli si uvědomil svůj čin a nebyl ochotný přijmout trest, nebo již předem počítal s tím, že v restauraci po masakru ukončí i svůj život. Díky tomu zůstala spousta nezodpovězených otázek.

5.3 Mysl pachatele

Pokud se zaměříme na přípravu, těžko dopátráme, co se střelci honilo hlavou. Je možné, že čin neměl nijak naplánovaný. Nevěděl, kolik lidí se bude v restauraci v daný okamžik nacházet. Protichůdným faktem zůstává, že před útokem v restauraci Družba šel prvně do restaurace v Kulturním domě Uherský Brod, poté na poštu, ale nízký počet lidí ho od činu odradil. Nejspíše se cestou domů rozhodl navštívit ještě Družbu, jelikož se nacházela velmi blízko Kovářova domu. Předpoklad je, že na třetí pokus usoudil, že zhruba dvacítku náhodných hostů v restauraci byla pro střelce dostačující.

Z psychologického a forenzního hlediska typologie osobnosti, by se dal Zdeněk Kovář zařadit do psychotických pachatelů, tedy těmi, jež trpí závažnou duševní nebo psychickou poruchou a spadá tím do skupiny 20 % všech masových vrahů. (Golis a Holinková, 2017)

Podle patologického vývoje střelce by se dal Kovář zařadit mezi pachatele, které útočí na oběti, které jsou zrovna vhodným cílem, bez konkrétního zaměření či vazby na své domnělé cíle. Takový čin pramení ze vzteku náhodného typu. Motivem měla být msta společnosti za dlouholeté útrapy a šikanu, kterou střelci společnost způsobovala. Z hlediska patologického vývoje lze tohoto střelce zařadit do vývoje komplexu inferiority, který má počátky v pocitech méněcennosti. Tyto vsugerované pocity mohly mít kořeny v pochybnostech o sobě samém ze strany střelce a pocit tlaku, který Kovář vnímal ze svého okolí. I na samotném střelci lze pozorovat davová chování, ale z opačného pohledu. Kovář byl společností odmítán, nezapadal. Touha po začlenění se do kolektivu byla silnější, než racionální uvažování. Pachatel si pravděpodobně uvědomoval, že i špatná reklama je pořád dobrou reklamou. Zvolil nejméně šťastný způsob, jak o sobě celé společnosti povědět.

V tomto případě se dá spekulovat, zda sám kovář nebyl obětí. Kdyby byl společností přijat, neměl by potřebu se ukázat v nejhorsím světle. Tato "pomsta společnosti" byla pouze zoufalá touha být její součástí.

Určitě se také na stavu samotného pachatele podepsala psychická nestabilita jeho manželky. Fakt, že trpěli diagnózou dvojího šílenství tomu také nepřidal. V tomto případě by mohla být střelcem i manželka kováře, pokud by si vzájemné bludy o společenské šikaně přivlastnila právě ona, jelikož oba manželé nebyli u sousedů v oblibě.

Jednalo se o časovanou bombu, tichou, ale smrtící, která si vyžádala osm lidských životů. Kdyby poslední přeživší, který utrpěl mnohačetná střelná poranění, neutekl útočníkovi, mohl se Zdeněk Kovář zapsat do historie českých dějin jako nejhorší masový vrah. Takto

se dělí o prvenství s Olgou Hepnarovou. Tři roky od Uherskobrodského masakru se udál velmi podobný případ v Ostravské nemocnici. Zde bylo osm obětí včetně pachatele - Ctirada Vitáska.

6 VÝPOVĚĎ ÚČASTNÍKŮ STŘELBY V UHERSKÉM BRODĚ

S vědomím si zažitého traumatu a absolutním respektem a pietou byly vytvořeny otázky, které měly pomoci celé práci zorientovat se v mysli člověka, kterému jde právě o život a dostal se do přítomnosti aktivního střelce. Davové chování osob bude posuzováno kvalitativní analýzou. Vzhledem k citlivosti tématu budou výpovědi anonymní.

6.1 Výpověď svědka A

Svědka "A" se nacházel v kuchyni, když uslyšel hluk, rány a křik. Šel se podívat do prostor pro hosty, když uviděl muže se zbraní, jak střílí do přítomných. Svědek dále uvedl, že při prvním výstřelu se mu zrychlil tep, pociťoval třas v kolenou a zřetelně slyšel dýchat střelce. Schoval se za bar, kde nějakou dobu posečkal. Přiběhli kolegové a pomohli vystrašenému svědkovi do kuchyně. Následně všichni utekli zadním nouzovým schodištěm do bezpečí.

Svědka popsal, jak chtěl utéct, ale nebylo to v jeho silách, připadal si paralyzovaný strachem. Byli to právě kolegové, kdo pomohl svědkovi procitnout. Kromě kolegů svědek v restauraci neměl žádný vztah s návštěvníky restaurace.

Při zpětném pohledu, svědek nedokáže pochopit, jak je možné, že se nedokázal pohnout, když tak moc chtěl.

Z pohledu, jaké střelec svým jednáním zanechal na tomto účastníkovi následky se kromě jiných symptomů vyznačuje citlivostí na zvuky připomínající střelbu z pistole, například prásknutí dveřmi.

6.2 Analýza výpovědi

U výpovědi svědka A lze dobře zaznamenat prvotní šok. Paralýza, která nastala je jedním z častých scénářů, jak bylo možné zaznamenat již ve druhé kapitole (Fight or Flight -or Freeze). Zamrznutí je nebezpečné, pokud jsme vystaveni střelci, bez jakéhokoliv úkrytu. Tento svědek se schoval za bar, proto nebyl přímo vystaven střelci, ačkoliv to mohla být otázka pár vteřin.

Díky kolegům, kteří se vydali únikovým východem a strhli tak svědka s sebou, při zběsilém úprku o vlastní život.

Následky u očitých svědků se různí, podle psychické odolnosti jedince. Není pravidlem, že osoba, která nebyla fyzicky při útoku zraněna, nemůže mít větší psychické "zranění", než

osoba, která zraněna byla. Svědek uprchl bez zranění, ale dlouho nemohl nabýt pocitu bezpečí. Zvuky, které připomínaly střelbu mohly způsobit znovuprožívání útoku. Stejně tak se svědek vyhýbá informacím a zprávám o podobných útocích a popírá jejich existenci.

6.3 Výpověď svědka B

Svědka B byl v restauraci pracovně. Potřeboval se sejít s jedním ze zaměstnanců. Když šel po schodech do restaurace, proti němu vybíhali křičící lidé. Varovali svědka, ať tam nechodí, že se v patře střílí. Než si svědek uvědomil, o co jde, udělal ještě pár kroků do prostoru kuchyně restaurace, které byly osudovými. Poté uviděl střelce. V tu chvíli svědkovi došlo, že hrůza a děs utíkajících hostů byla oprávněná a začal také utíkat. V tu samou chvíli si střelec oběti všiml a začal střílet. Oběť schytala několik kulek do hrudi a do paže. Pořád utíkala. Když vyběhla ven, podlomila se oběti kolena. Na místě již byla sanitka, která svědka odvezla do nemocnice.

Svědka uvedl, že při střelbě nabyl pocitu, že se nachází mimo své tělo. Nával adrenalinu v těle způsobil, že střely v hrudníku, jež ho zasáhly, téměř nevnímal. Postřelenou paži však ano. Sám svědek poznamenal, že celou dobu jednal skrze "autopilota", který jej sám řídil. Během toho se mu honilo hlavou, že musí utéct a že do restaurace vůbec neměl chodit.

Podobnými případy, jako byl tento, je svědek znechucen.

6.4 Analýza výpovědi

Prvním zvláštním znakem bylo v případě svědka B, že nedbal varování utíkajících lidí. Jedná se o přirozený obranný mechanismus popření, popř. nedostatek podobných zkušeností, máme spíš zkušenost, že si někdo dělá legraci.

U svědka je možné pozorovat disociaci, tedy stav, kdy tělo reaguje na vzniklou situaci automaticky a člověk má pocit, že se nachází mimo svou tělesnou schránku.

Dalším zajímavým úkazem, jak funguje psychika člověka při útoku střelce je, že oběť nepocítovala bolest v oblasti hrudníku po střelách. Podobný jev lze projevit i při vybuzení, kdy člověk na krizovou situaci zareaguje přívalem energie, kterou může využít pro útek nebo boj. Zvedl se srdeční tep, do oběhu se vлил adrenalin a svaly se přizpůsobili situaci. V tomto případě svědek utíkal a zachránil si tím život.

Vzhledem k tomu, že tento svědek byl v restauraci se střelcem sám, nelze zde popsat davové chování. Jedná se tedy o přirozenou reakci na stresovou situaci.

6.5 Výpověď svědka C

Svědka C byl na obědě s kolegou. Uviděl muže, který najednou začal střílet do lidí. Poznamenal, že dva mladí muži se pokusili útočnicka zneškodnit židli. Tento získaný čas využil k útěku, když uviděl, že hosté blíže ke dveřím se zvedli, aby mohli utéct. Myslel na svou smrt, dítě a ostatní, ale i kde má své osobní věci. Když utíkal, míjel jinou osobu, která šla do restaurace. Křičel na ni, ať tam nechodí a ať uteče (viz předchozí výpověď).

Svědka popisoval pocity jako strach, ale i pocity viny, že utekl a nepomohl ostatním, jelikož normálně se považuje za starostlivého a nápomocného člověka. Vztahy s oběťmi a přeživšími neměl jinak hluboké, znal návštěvníky restaurace od vidění, jelikož zařízení navštěvovali stejní lidé, přesto si vyčítal, že se měl zapojit do zneškodnění pachatele.

Informace z médií o podobných případech svědkovi jeho smutný prožitek připomenou.

6.6 Analýza výpovědi

Svědka trpěl pocitem viny. Cítil částečnou vinu za to, že nepomohl ke zneškodnění pachatele, ale i v tom ohledu, že nepomohl zraněným. I když sám přeživší potvrdil, že se nechal strhnout davem k útěku, cítil za to vinu. Z jeho výpovědi se dá vyčíst i racionální myšlenky. Útěkem si zachránit život nebo pokusit se pomoci zraněným.

Myšlenka na osobní věci by se mohla zdát racionální, ale dá se říci, že měla pouze odvést pozornost, od samotné situace, jelikož když máte v patách aktivního střelce, není na místě řešit, kde máte doklady nebo klíče.

Pokud však svědek věděl, jak se zachovat v situaci, mohl myslet na osobní věci z jiného hlediska: "Mám mobilní telefon, pro zavolání pomoci?".

V tomto případě se jedná o základní instinkt mít věci pod kontrolou. Při útoku střelce dochází k narušení kontroly nad vlastním životem, proto má v tuto chvíli oběť pocit, mít alespoň něco pod kontrolou, čímž můžou být v tomto případě právě osobní věci.

Obecně platí, že v případě jakéhokoliv nebezpečí se snažíme zachránit svůj život, případně život jiných a na materiální hodnoty nehledíme.

6.7 Výpověď svědků D a E

Výpověď těchto svědků je společná, jelikož na otázky odpovídal pouze jeden a druhá výpověď je převzata z médií. Jelikož výpovědi na sebe paralelně navazují, jsou spojené.

Svědci D a E byli v osudný den v restauraci na obědě. Uviděli střelce, který začal bezhlavě pálit do přítomných hostů. Svědek D popsal, že Kovář vypadal jako v transu, s divným, nepřítomným výrazem v obličeji.

Svědék E strhl svědka D pod stůl, kde se na chvíli schovali. Slyšel křik lidí a střelbu. Když ustala, svědek E vycítil příležitost a popadl židli. Vydal se směrem ke střelci. Uviděl, že přebíjí zbraň. Svědek E zaútočil na Zdeňka Kováře. Svědek D se přidal k němu, aby pomohl se zneškodněním útočnicka. Střelec byl zaskočený, židle jej trefila do krku. Svědci D a E si tak zachránili život. Spolu s nimi utekl i další host (viz předchozí výpověď).

Svědék E popsal, že čekal na správný moment. Pociťoval strach a hrůzu, ale především touhu přežít. (ok a Novinky, 2015)

"Jsem rád, že jsem přežil. A můžu slavit svoje druhé narozeniny." (Svědék E pro TV NOVA, 2015)

Svědék D pociťoval, dle vlastní výpovědi strach, ale i šok a vztek, což vedlo k automatickým reakcím. Nepřemýšlel, co dělá, přidal se ke svému kamarádovi, cítil potřebu pomoci a následně se vzdálil od místa nebezpečí.

Podobné případy nevnímá a nesleduje. Po osobní zkušenosti s aktivním střelcem se podobným zprávám snaží vyhýbat.

6.8 Analýza výpovědí

Dalo by se říci, že oba svědci postupovali proti střelci aktivně. Využili podvědomě strategie RUN-HIDE-FIGHT, ačkoliv není vrozená. Když nedostali prostor pro útěk, schovali se pod stůl. Zde vyčkali na vhodnou příležitost. Ačkoli ani jeden z nich neměl žádnou zbraň a střelec "měl navrch", svědek E se rozhodl zakročit. Svědek D se nechal strhnout jednáním druhého, tedy napodobil vzorec chování, které viděl a pokusil se pomoci zneškodnit střelce. Tuto činnost mohlo způsobit vybuzení, kdy se svědkům vlil do žil adrenalin a došlo k nahromadění energie. A touha přežít byla silná.

Oba svědci byli mladého věku, což jim nejspíš dalo pocit, že si s 62letým pachatelem snadno poradí. I přesto, využili momentu překvapení a střelci unikli přímo před očima předními dveřmi restaurace.

Nutno podotknout, že při strategii RUN-HIDE-FIGHT je boj doporučovaný až jako poslední možnost. Zde byla vhodně použita, jelikož svědci čekali na moment, kdy bude střelec nepozorný. V momentě, kdy měli volnou cestu, utekli. Těžko se domnívat, kolik obětí mohl celý masakr mít, kdyby tento přeživší spolu s dalším hostem nezasáhl a obětí mohlo být více.

6.9 Výpověď svědka F

Výpověď svědka F je převzata z médií, jelikož v době po činu byl sdílný. Nyní se nepodařilo zkontaktovat svědka k výpovědi. I přesto, že je jeho jméno veřejně dohledatelné, bude v práci přeživší vystupovat jako "svědek F". Vzhledem k předchozím analýzám, zde nelze pozorovat davové chování, jelikož byl svědek sám, proto tato výpověď slouží pouze pro doplnění celého obrazu masakru.

Svědka těsně před střelbou odešel na toaletu. Mezi dveřmi se potkal se střelcem, který si ho však nijak nevšímal a pokračoval do restaurace. Svědek uslyšel první výstřely během telefonátu. Zpočátku si myslel, že jde o dělobuchy. Následně ho z omylu vyvedl křik a sténání. Od střelce ho držely dvoje nezamčené dveře. Svědek sdělil médiím, že musel na místě setrvat téměř dvě hodiny prakticky nehybně, jelikož na toaletě bylo světlo na automatický spínač a to se rozsvěcelo, když zaznamenalo pohyb.

Když jej policie vyvedla, nerozhlížel se, snažil se držet pohled k zemi. Bylo mu jasné, že se nejspíš něco vážného stalo a to, co by viděl by ho mohlo více traumatizovat.

Svědka dále uvedl, že doteď občas zpozorní, když bouchnou dveře, nebo se ozve podobná rána, ale jinak si nenesl žádné následky. (Golís a Holinková, 2017)

Když byl konečně volný, byl sice šťastný, že přežil, ale hrůzy, které zažil připisoval hlavně policejní neaktivitě. Pravdou je, že policie opravdu měla od starosty Uherského Brodu informaci, že se v restauraci nachází další host, ale i přesto nijak nezasáhla. Pouze udržovala kontakt se střelcem po dobu téměř dvou hodin, a to do chvíle, než se neozval osamocený výstřel, kterým si sám Kovář vzal život. Tento výstřel mohl být i signálem, že střelec zjistil přítomnost posledního svědka a rozhodl se zakročit. Naneštěstí, poslední výstřel byl symbolem vysvobození pro svědka F.

6.10 Celkové shrnutí šetření

Z obdržených výpovědí a jejich analýzy je možné sestavit určitý rámec chování na místě masové střelby.

6.10.1 Davová psychóza a panika

Davová psychóza se objevila u 4 z 6 svědků. Důvodem, proč se neprojevila mezi dvěma z vypovídajících je, že nebyly součástí davu v momentě projevu davové psychózy, tedy při útěku. Svědci na kterých se davová psychóza projevila uvedli, že se nechali strhnout ostatními přeživšími a instinktem, který velel k útěku. Z celkového počtu deseti přeživších, davové psychóze nějakým způsobem podlehl osm z nich, čímž si zachránili život.

6.10.2 Vztahy mezi hosty a útočníkem

Všichni vypovídající svědci se shodují, že podnik navštěvovala stálá skupinka lidí. Jejich vztahy ale nebyli nijak hluboké, spíše se znali od vidění. Zdravili se navzájem, rodinné nebo příbuzenské vazby nebyly zaznamenány. Dav nebyl zcela anonymní, ale hlubší vztahy nebyly potvrzeny.

Jediný vztah byl mezi svědky D a E, kteří byli přátelé, ale hlubší vztah neměli. Z toho vyplývá, že pro davovou psychózu neměli vztahy v davu žádný význam, jelikož se zde nenacházeli matky s dětmi, nebo manželé, kteří by měli potřebu svou rodinu ochraňovat a měnit tak vzorce chování v davu.

6.10.3 Neznámé emoce

Výpovědi se shodují, že emoce, které zažívali během útoku byl primárně strach. Ale takový, jaký doposud nezažili. Neznámé pocity jako paralýza, zamrznutí, zastřená mysl, disociace a nebo pocity viny jsou běžné projevy zažitého traumatu, ale málokdo je umí rozpoznat, když přijdou prvně. Každý ze svědků měl jiné pocity, které nepoznal, ale jedno měly společné. Zdroj, odkud pocity a emoce pramenily, a to útok střelce.

6.10.4 Reakce na podobné události

Všechny obdržené odpovědi se shodovaly, že jakákoliv zmínka o masové vraždě v okolí jim nedělá dobře. Buďto se podobným informacím záměrně vyhýbají, snaží se to nevnímat, jelikož jim podobné zprávy a informace připomenou incident z roku 2015.

7 SWOT ANALÝZA

SWOT analýza by měla v práci shrnovat, jaká jsou silné a slabé stránky při davovém chování v Uherském Brodě. Dále zmiňuje hrozby a příležitosti, které se chování v davu v souvislosti s davovou psychózou nabízejí.

7.1 SWOT analýza davového chování při útoku aktivního střelce

S ohledem na počet vypovídajících svědků a kvalitativní analýze poslouží SWOT analýza pro zmapování chování davu, pro lepší přehlednost silných a slabých stránek a nabízených příležitostí či hrozeb.

Tabulka 6 SWOT analýza davové psychózy z Uherského Brodu

Silné stránky (S)	Slabé stránky (W)
<ul style="list-style-type: none"> - davová psychóza vyburcovala lidi k útěku - únikový východ pro personál - dav nebyl zcela anonymní - vlivem paniky nedošlo k další fyzické újmě na zdraví - pohotovost přeživších při kontaktování složek IZS 	<ul style="list-style-type: none"> - zamrznutí, paralýza - zastření mysli - točité schodiště ztížilo útěk - postřelení dalšího návštěvníka - neznalost strategie chování při útoku střelce
Příležitosti (O)	Hrozby (T)
<ul style="list-style-type: none"> - informování veřejnosti o chování davu při útoku - rozšíření do povědomí veřejnosti o strategii RUN-HIDE-FIGHT - školení učitelů na školách - nácvik chování v davu pro veřejnost - tvorba nových vzorců chování 	<ul style="list-style-type: none"> - při větším počtu lidí hrozilo ušlapání davem či jiným zraněním - neznalost a nepřipravenost na panické chování v davu - zamrznutí mohlo zvýšit počet obětí - následky na přeživších - narůstající panika veřejnosti

Aby byla analýza úplná a vyšlo správné vyhodnocení, je třeba zde dosadit váhu a hodnocení určitých silných, slabých stránek, příležitostí, hrozeb.

Tabulka 7 Analýza kladných stránek

	S	Váha	Hodnocení	V*H
1	davová psychóza vyburcovala lidi k útěku	0,2	4	0,8
2	únikový východ pro personál	0,2	3	0,6
3	dav nebyl zcela anonymní	0,1	4	0,4
4	vlivem paniky nedošlo k další fyzické újmě na zdraví	0,2	4	0,8
5	pohotovost přeživších při kontaktování složek IZS	0,3	5	1,5
Suma		1		4,1
	O			
1	informování veřejnosti o chování davu při útoku	0,2	3	0,6
2	rozšíření do povědomí veřejnosti o strategii RUN-HIDE-FIGHT	0,3	5	1,5
3	školení učitelů na školách	0,2	4	0,8
4	nácvik chování v davu pro veřejnost	0,2	4	0,8
5	tvorba nových vzorců chování	0,1	3	0,3
Suma		1		4

Podle toho jsme schopni určit, zda převažují silné či slabé stránky, popřípadě zda je davové chování spíše přínosné nebo ohrožující.

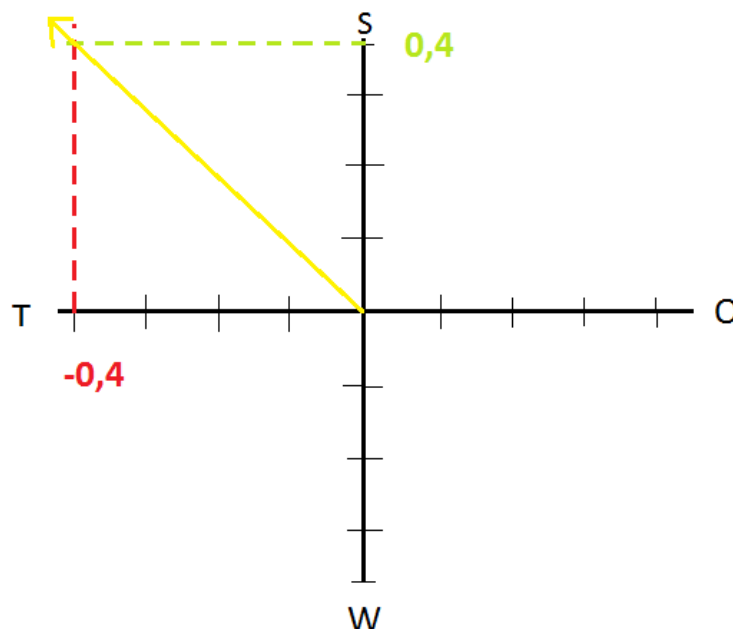
Tabulka 8 Analýza nechativních stránek

	W	Váha	Hodnocení	V*H
1	zamrznutí, paralýza	0,3	-4	-1,2
2	zastření mysli	0,2	-3	-0,6
3	točité schodiště ztížilo útěk	0,1	-3	-0,3
4	postřelení dalšího návštěvníka	0,2	-5	-1
5	neznalost strategie chování při útoku střelce	0,2	-3	-0,6
Suma		1		-3,7
	T			
1	při větším počtu lidí hrozilo ušlapání davem či jiným zraněním	0,1	-3	-0,3
2	neznalost a nepřipravenost na panické chování v davu	0,3	-5	-1,5
3	zamrznutí mohlo zvýšit počet obětí	0,2	-4	-0,8
4	následky na přeživších	0,3	-5	-1,5
5	narůstající panika veřejnosti	0,1	-3	-0,3
Suma		1		-4,4

Díky zpracování SWOT analýzy, která ukázala, jaké byly slabé a silné stránky při vzniku davového chování při střetu s aktivním střelcem, je možné se nyní vidět přehled mezi

jednotlivými možnými hrozbami a z toho plynoucími příležitostmi ke zlepšení situace ve společnosti.

Podle vzorce (S-W ; T - O), vyjdou čísla 0,4 ; (-0,4), z čehož vyplývá po dosazení do grafu defenzivní strategie (viz graf). Tedy že davová psychóza při útoku střelce může pro účastníky v davu představovat větší hrozby, než příležitosti, ale celkové chování osob a postupy chování byli přínosné a správně využité, i přes negativní okolnosti, které byly v konečném důsledku nižší, než pozitivní stránky působení chování v davu na osoby. Z celé situace tedy vyplývá, že projevy davové psychózy při útoku šíleného střelce v Uherském Brodě byly přínosem pro účastníky střelby.

Obrázek 7 Graf SWT analýzy

Málokdo se někdy setkal s davovou psychózou v negativním slova smyslu, zvláště pak při střetu se střelcem. Stejně tak málokdo ví, jak v takové situaci jednat. I kdyby se každoročně prováděla cvičení, nikdy není jisté, jak bude naše mysl a tělo reagovat na skutečný případ.

Útok aktivního střelce lze jen velmi zřídka vyzorovat s předstihem. Vzhledem k impulzivnímu chování pachatele je téměř nemožné nastavit účinná opatření, která by zajistila minimalizaci následků, nebo aktivní střelce úplně vymýtila. Lze však informovat veřejnost o způsobech chování v davu nebo při útoku aktivního střelce.

7.2 Návrhy opatření

Při střetu s pachatelem masové vraždy je velmi obtížné zachovat si chladnou hlavu a postupovat racionálně. Zvláště pak v panikařícím davu.

Pro nejhladší průběh je namístě pamatovat na strategii RUN-HIDE-FIGHT, která může zmírnit následky řádění střelce.

Pro chování v davu, případně davovou psychózu, platí, že jsme-li přímo vystaveni střelci, nesnažíme se uklidnit dav, ale vybízíme ho k útěku. Pokud se střelec nachází poblíž, ale nejsme vystaveni přímo tváří v tvář, můžeme dav konejšit a vybídnou osoby, aby utekli nebo se schovali, případně se vyzbrojili.

Pokud se nacházíme ve větším počtu lidí, snažíme se držet u východu. Mysleme na to, že dav v ohrožení bude agresivní, proto si nebereme servítky a konáme. Sledujeme okolí, abychom byli v obraze. Zároveň dáváme pozor, aby nedošlo k ušlapání. Souběžně s tím je vhodné mít volné ruce. Pokud nám něco upadne, nesnažíme se sebrat své věci. Jde nám o život, materiální věci nemají cenu našeho života. (Uhlík, 2017)

Snažíme se vyhýbat překážkám, jako jsou zdi, ploty, které by nám ztěžovali opustit místo útoku. Překážkami můžeme rozumět i jiné lidi. Jestliže se nacházíme ve velké mase lidí, snažíme se držet přirozených proudů, tedy postupujícím davem. (Uhlík, 2017)

Velmi důležité je myslet na to, aby se nám dostával dostatek vzduchu. Při panice se totiž zvýší tepová frekvence a tělo potřebuje více kyslíku. Dojde-li k vybuzení, napjaté svalstvo potřebuje dostatečně okysličenou krev. Pro případy, kdy máme kolem sebe prostor, tuto myšlenku můžeme vypustit. Jestliže jsme v davu "hlava na hlavě", zaujmeme boxerskou pozici, tedy chráníme si hlavu a obličej. Tím si zajistíme i potřebný přísun kyslíku. Tady také platí, že nevoláme o pomoc. Zaprvé nás nikdo v hlučném davu neuslyší za druhé nám ani nikdo nepomůže, jelikož lidé kolem nás jsou ve stejné pozici. Navíc se tím připravujeme o vzduch, který je v podobné tlačenici životně důležitý. (Uhlík, 2017)

Když se nám podaří opustit nebezpečné místo a chceme zavolat pomoc, ale nemáme u sebe mobilní telefon, doporučuje se namísto "Pomoc!" křičet, volat: "Hoří!". Všeobecně platí, že nezaujatá osoba, která by mohla být naší spásou, nabude pocitu, že jestliže někdo volá o pomoc, je v jejím okolí nějaké nebezpečí, od kterého se musí vzdálit. Zatímco při údajném požáru lidé zpozorní, protože z ohně obecně lidé nemají takový strach, jako ze

střelce. Navíc lidé vycházejí z vlastních zkušeností s ohněm, což se o zkušenostech se střelcem říci nedá.

Jestliže čelíme šilenému střelci tváří v tvář a nemáme možnost útěku nebo ukrytí, útočíme. Nesnažíme se jej omráčit nebo si jen získat čas, jednáme radikálně. Střelec nám chce ublížit, proto bez výčitek máme plné právo chránit si svůj život "zuby nehty" a často využíváme předměty kolem nás (tyče, pálky, nože, židle -viz výše).

Ve chvíli, kdy se vzdálíme do bezpečí a máme tu možnost, voláme tísňovou linku. I přes veškerá doporučení není možné, aby každý jeden člověk v davu reagoval racionálně.

Zmírnění následků by také mohlo napomáhat cvičení.

7.3 SWOT analýza z pohledu dalších zainteresovaných stran

Následující analýza shrnuje slabé a silné stránky, hrozby a příležitosti vyplývající z pohledu policie, psychologů, psychiatrů, zdravotnických služeb, státní zprávy, veřejnosti a dalších stran při reakci na útok a jemu předcházejících událostí.

Složky IZS se v České republice neseťkávají s aktivním střelcem tak často. Proto je v případě možné pozorovat spousty chyb. Ještě před útokem bylo možné vyzorovat, že Kovář není psychicky zdravý. Navíc bylo známo, že je držitelem zbrojního průkazu, tedy lze předpokládat, že bude i vlastníkem zbraně. V celém případě bylo spousty rudých vlaječek, které mohli upozornit na nebezpečí. Tato analýza slouží pro dokreslení celého útoku, spolupráce IZS, médií a veřejnosti.

Tabulka 9 SWOT analýza útoku v Uherském Brodě

Silné stránky (S)	Slabé stránky (W)
<ul style="list-style-type: none"> - většině hostů se podařilo utéct - dvě osoby se pokusili zneškodnit útočnicka, čímž sobě i ostatním zajistili čas na útěk - přehající dav informoval nově příchozí - pohotovost URNA - poskytnutí psychologické péče přeživším a rodině obětí - soucitné vnímání útoku ze strany veřejnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - dlouhá doba vyjednávání - zveřejnění informace o posledním přeživším v restauraci - osm ztrát na životech - neznalost a chyby ze stany policie - zranění jedné další osoby - PČR nereagovala na podnět psychiatra

Příležitosti (O)	Hrozby (T)
<ul style="list-style-type: none"> - nové podněty pro postup složek IZS v podobných situacích - aktualizace typových činností - informování veřejnosti při střetu s aktivním střelcem - lepší prověřování při vystavování zbrojních průkazů - stavební úpravy na budovách, únikové východy - lepší spolupráce složek IZS 	<ul style="list-style-type: none"> - střelec mohl objevit posledního hosta - medializace - inspirace pro další masové vraždy - negativní vliv na okolí - psychické a traumatizující následky - kritika zasahujících složek

Pro vyhodnocení zainteresovaných stránek je do SWOT analýzy opět doplněno hodnocení a váha, aby byly přehledné veškeré hrozby, příležitosti, které bylo možné pozorovat na celém útoku, ale také silné a slabé stránky, stejně, jako v předchozí analýze.

Tabulka 10 Analýza kladných stránek

	S	Váha	Hodnocení	V*H
1	většině hostů se podařilo utéct	0,2	4	0,8
2	dvě osoby se pokusili zneškodnit útočníka	0,2	4	0,8
3	prchající dav informoval nově příchozí	0,2	3	0,6
4	pohotovost URNA	0,1	4	0,4
5	poskytnutí psychologické péče přeživším a rodině obětí	0,2	5	1
6	soucitné vnímání útoku ze strany veřejnosti	0,1	3	0,3
Suma		1		3,9
	O			
1	nové podněty pro postup složek IZS v podobných situacích	0,2	4	0,6
2	aktualizace typových činností	0,2	4	1,5
3	informování veřejnosti při střetu s aktivním střelcem	0,2	5	0,8
4	lepší prověřování při vystavování zbrojních průkazů	0,2	5	0,8
5	stavební úpravy na budovách, únikové východy	0,1	4	0,4
6	lepší spolupráce složek IZS	0,1	3	0,3
Suma		1		4,4

U kladných stránek SWOT analýzy vychází jako nejdůležitější bod poskytnutí psychologické pomoci, které se přeživším dostalo. Z příležitostí je nejsilnějším článkem možná aktualizace typových činností. Vzhledem k tomu, že při útoku došlo ke střetu tzv.

barikádové situace a typové činnosti "Amok - útok aktivního střelce", na kterou do tohoto útoku nebyly složky IZS dostatečně připraveny. Podobný útok šíleného střelce Česká republika nepamatuje. Až o tři roky později se podobný scénář opakoval při útoku v Ostravské nemocnici. Bohužel, i zde se zasahující složky setkaly s kritikou.

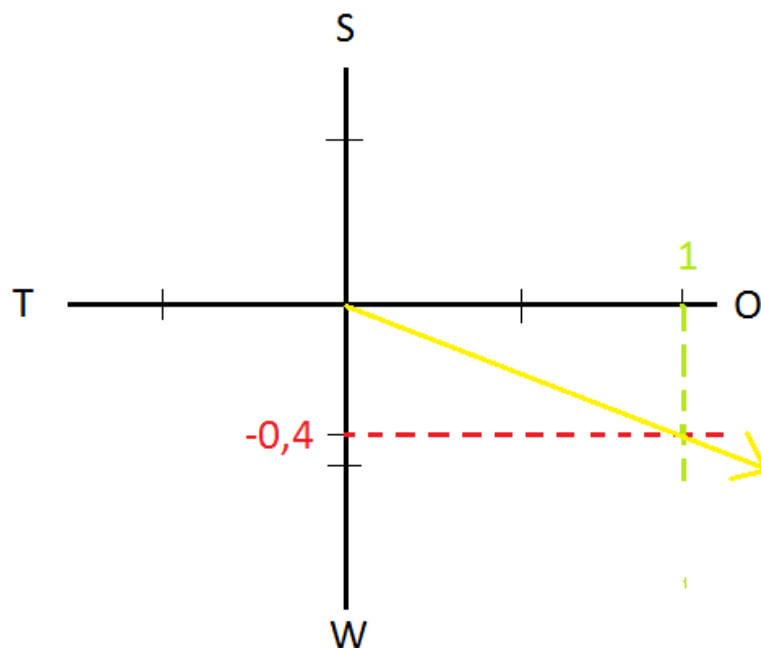
Tabulka 11 Analýza negativních stránek

	W	Váha	Hodnocení	V*H
1	dlouhá doba vyjednávání	0,1	-3	-0,3
2	zveřejnění informace o posledním přeživším v restauraci	0,2	-4	-0,8
3	osm ztrát na životech	0,2	-5	-1
4	neznalost a chyby ze strany policie	0,2	-4	-0,8
5	zranění jedné další osoby	0,2	-5	-1
6	PČR nereagovala na podnět psychiatra	0,1	-4	-0,4
Suma		1		-4,3
	T			
1	střelec mohl objevit posledního hosta	0,2	-3	-0,3
2	Medializace	0,1	-5	-1,5
3	inspirace pro další masové vraždy	0,1	-4	-0,8
4	negativní vliv na okolí	0,3	-5	-1,5
5	psychické a traumatizující následky	0,2	-5	-1
6	kritika zasahujících složek	0,1	-3	-0,3
Suma		1		-5,4

Z negativních stránek se nabízí jako největší hrozbou negativní dopad na okolí. Lidé se v následujících dnech uzavřeli doma, ať už ze zármutku, nebo ze strachu. Spousta z nich propadla do depresí, že se na tak malém městě stala taková událost, když se do Uherského Brodu začali sjíždět různé televizní stanice a snažily se z obyvatel vytáhnout další a další informace k útoku. Uherský Brod se stal mediální senzací, ale o takovou reklamu nikdo z obyvatel nestál, zvláště pak, pokud zrovna truchlil za své blízké, nebo se vyrovnával s prožitou událostí.

Ze slabých stránek jde hlavně o zranění další osoby, k čemuž nemuselo dojít, kdyby svědek reagoval okamžitě na varování prchajících hostů z restaurace.

Po odečtení slabých stránek od silných a hrozeb od příležitostí dostáváme čísla 0,4; 1, které při dosazení do grafu ukazují na strategii spojenectví.

Obrázek 8 Graf SWOT analýzy z pohledu dalších zainteresovaných stran

Z této analýzy tedy celkově vyplývá, že i přes vysoké negativní dopady jsou návrhy opatření smysluplná a dá se s nimi nadále pracovat, aby došlo ke sjednocení zainteresovaných stran. Ačkoliv zásah složek byl velmi kritizován, je zde prostor pro zlepšení, což může v budoucnu hrát významnou roli, ať už přímo ze strany bezpečnostních složek, tak ze strany médií nebo veřejnosti.

7.4 Návrhy opatření

S jistotou lze říci, že opatření proti útokům aktivního střelce lze dosáhnout jen zřídka. S ohledem na to, že masové útoky všeobecně páchají převážně osoby s psychickými nebo osobnostními poruchami, jedinou kvalitní metodou, která může zabránit útokům je naslouchat. Osoba, která se někomu svěří se svými problémy a je vyslechnuta, dostane se jí dostatečné empatické podpory a opory z okolí, bude mít tendence své demony krotit.

Jak lze spatřit právě na případu Zdeňka Kováře, trpěl určitými bludy, ale byl na jejich zvládnání sám. V okolí nebyl oblíbený, což ho zavedlo na ještě temnější cestu. Fakt, že neměl nikoho, komu se svěřit a neřešení problémů vyústilo v masakr, jaký do té doby Česká republika nepamatovala. I když se objednal k odborníkovi, jeho destruktivní myšlenky ho přemohli.

S potencionálními pachateli podobné trestné činnosti je vhodné zacházet jako s oběťmi, protože i pachatel sám je často obětí. Existuje nějaký podnět, který jeho reakci vyvolal. Ať už se jedná o vrozenou (i získanou) duševní poruchu nebo těžké dětství, či nevhodné rodinné zázemí. Jestliže máme jít hlouběji, je také důležité naslouchat dětem. V drtivé většině případů vražd obecně vede pachatele k trestné činnosti nevhodná nebo násilnická výchova. Proto je důležité již v raném věku dítěti vysvětlovat, co je dobré, co špatné, nastavit morální hranice a vést jej správním směrem. Naslouchání dětem a jejich edukace může často odhalit příčiny, které později vedou k fatálním následkům.

Pokud se vám blízká osoba zmíní, že má sebevražedné nebo dokonce vražedné myšlenky, které jen těžko ovládá, je na místě včas vyhledat odbornou pomoc. Pokud sama osoba pomoc odmítá, je vhodné být jí oporou a pokusit se potencionálního pachatele přesvědčit o nějaké pomoci.

Dalšími způsoby, jak odhalit plány pachatele lze pouze pokud je sám sdílný, například na sociálních sítích nebo telefonátem do médií. Například Olga Hepnarová napsala dopis do novin před svým činem, co chystá. Breivik před svým útokem rozeslal na tisíc e-mailů se svým pravicovým manifestem.

Dalším možným opatřením, které opravdu vzniklo v návaznosti na útok aktivního střelce je kurz přežití, kde školí profesionálové postupující podle typových činností bezpečnostní složky, ale i veřejnost. Ceny těchto kurzů se liší, ale pohybují se mezi 500 Kč až 2500 Kč, podle náročnosti. Tyto kurzy nabízejí věrohodné situace, které vznikají při útoku a mají k dispozici figuranty, kteří hrají např. raněné nebo střelce. (Kučera, 2017)

Včasné odhalení je ovšem celkově velmi náročné a složité. Dá se říci, že dokud budeme žít ve světě, kde je pácháno násilí na dětech a neřešené psychické poruchy, nelze zavčas detekovat podobné případy masových útoků.

8 MÍSTO TRAGEDIE DNES

Restaurace družba byla po útoku nadobro uzavřena. Ale byla by škoda nevyužít prostor. Hned po střelbě, kdy se předpokládalo, že místo masové vraždy bude trnem v oku Uherského Brodu se o prostory přihlásil nový majitel.

8.1 Před útokem

Původně nenápadně umístěná restaurace v prvním patře domu s oranžovou, klidně vyhlížející fasádou. Nikdo neměl nejmenší ponětí, jaké hrůzy se zde v budoucnu stanou. Pokojnou atmosféru ale narušil Zdeněk Kovář.

Obrázek 9 Místo tragédie před rekonstrukcí (Golís a Holinková, 2017)

Na následujícím obrázku lze vidět původní vzezření vnitřní prostor restaurace. Za tímto barem se měl schovat jeden ze svědků před střelcem, než jej kolegové vyvedli únikovým východem pro zaměstnance v kuchyni.

Obrázek 10 Původní prostory restaurace - bar (Restaurace Družba, b.r.)

Rekonstrukcí prošla nejen venkovní část, ale i vnitřní prostory, aby se smyla krvavá pachut' místa tragédie.

8.2 Rekonstrukce a nová Družba

Objekty podobných tragédií postihne povětšinou neblahý osud. Budovy zůstávají dlouho bez majitele, chátrají a nakonec jsou srovnány se zemí. I přes podobná očekávání se tento scénář nekonal. Původní Družba prošla změnou. Záměrem bylo využít plně funkční budovu, ale zároveň bylo potřebné, aby změna byla dostatečná úměrně k tomu, jaká tragická událost dělá Družbě jméno. Dodnes jsou obyvatelé Uherského Brodu, kteří útok pamatují lehce poznamenaní krveprolitím, přesto všechno jsou prostory využívány, tedy rekonstrukce svůj účel splnila.

Obrázek 11 Návrh rekonstrukce (Golís a Holinková, 2017)

Venkovní část dostala novou fasádu, vnitřní prostory prošly rekonstrukcí. Spodní patro stavby nadále obývají prodejny. Místo původní restaurace, tedy druhé patro prošlo velmi rozsáhlou rekonstrukcí. Název "Družba" však budově zůstalo. Točité schodiště, které bylo původně ve vnitřních prostorech se po renovaci přemístilo ven (viz obrázek č. 12).

Obrázek 12 Družba po rekonstrukci v roce 2021

Místo se změnilo k nepoznání a momentálně by se zde měly nacházet kanceláře k pronájmu, které jsou skutečně využívány.

Obrázek 13 Nová fasáda a pomník před budovou bývalé restaurace

Místo tragédie dnes připomíná pouze pomník, který byl vytvořen na základě návrhu architekta Petra Brožka. Přes travnatý ostrůvek vede "pomníková" cesta, která spojuje přechod pro chodce a budovu. Do zvýšeného terénu vytváří zářez, symbolizující jizvu a výraznou ztrátu. (Fránek, 2018)

Na pomníku se nachází nápis "Obětem tragické události" a datum masakru. I po šesti letech od tragédie se zde občas objeví svíčka, která jen utvrzuje, jaký šrám zanechal Kovářův útok na obyvatelích Uherského Brodu.

Obrázek 14 Detail pomníku

Na místě se nachází spolu s pomníkem pamětní deska zasazená do chodníku, připomínající oběti tragédie.

Obrázek 15 Pamětní deska

"Pietní místo je navrženo jako připomínka tragické události 24.2.2015. Travnatý ovál, stejně jako kvetoucí stromy a cibuloviny symbolizují koloběh běžných životů - cyklicky se opakující příběhy a události poklidného města. Narezlý zářez představuje výraznou událost, která koloběh některých životů narušila, vytvořila jizvu, ztrátu."

8.3 Projevy davové psychózy po útoku

Davová psychóza je pozorovatelnou i po útoku. Příbuzní obětí, známí a celé okolí se po masakru shromažďovali v místě tragédie. Spontánně zapalovali svíčky a truchlili nad ztrátou svých blízkých. Okolí a známí obětí měli potřebu truchlit. Jedná se o přirozený projev chování po takto tragické události. Lidé v přímé spojitosti s útokem, ale i s místem, kde střelba proběhla, měli potřebu být součástí davu, i když truchlícího, aby redukovali svůj vlastní strach a stesk. Měli stejný zájem, který anonymní dav spojoval.

Proto i truchlení velkého počtu lidí, lze považovat za projevy davové psychózy, neboť lidé z Uherského Brodu, kteří neměli bližší spojitost s oběťmi nebo přeživšími, podleli tragédii a cítili potřebu vyjádřit soustrast, zapálit svíčky.

V poměrně malém městě se jakékoliv zprávy šíří rychle, proto během chvilky na místě tragédie bylo možné vidět velký počet hořících svíček, které uctívali památku obětí. V restauraci družba obědval snad každý občan z Uherského Brodu, proto i lidé, kteří oběti osobně naznali chodili na pietní místo (viz obrázek).

Obrázek 16 Místo tragédie den po útoku (Nováček a Malík, 2016)

Podobné projevy lze pozorovat i v jiných případech tragických událostí. Málokdo by však tato vstřícná gesta občanů z města považoval za projevy davové psychózy. To potvrzuje teorii, že ne každá davová psychóza musí znamenat útěk před přímo hrozícím nebezpečím, ale třeba jen přejímání či napodobování chování jiných osob, v tomto případě vyjádření soustrasti.

ZÁVĚR

Cílem celé bakalářské práce bylo posoudit a zmapovat chování davu v souvislosti s davovou psychózou při útoku aktivního střelce. Teoretická část zpracovává souhrn definic z dostupných zdrojů, vztahující se k chování v davu, osobnosti oběti a střelce, motivy pachatele, následky, které může pachatel svým jednáním způsobit a konkrétní případy.

Praktický část je založena na útoku v Uherském Brodě, z roku 2015, který měl zaznamenat a potvrdit projevy davové psychózy při útoku aktivního střelce. Návštěvníci restaurace, při střetu s pachatelem projevili davové chování, které s největší pravděpodobností zachránilo životy většině hostů. Z výpovědí svědků jsou pozorovatelné i prvotní reakce na útok, jeho následky a pocity přeživších.

Dále práce pomocí SWOT analýzy zjišťovala, jaké jsou silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby z hlediska chování v davu při útoku střelce a útok z pohledu zainteresovaných stran, které se nějakým způsobem podílely na zásahu proti střelci, nebo měly nějaký vztah k místu a celé události. Z analýzy vyplývá, že největší hrozbou v davu je neznalost chování panikařících osob a následky, které zanechá na účastnících. Oproti tomu nabízenou příležitostí je rozšíření strategie RUN-HIDE-FIGHT do povědomí veřejnosti.

Z pohledu dalších zainteresovaných stran se nabízí jako nejlepší příležitost aktualizace typových činností, konkrétně "Amok - útok aktivního střelce", se kterou bohužel, bohudík, nemají složky IZS tak bohaté zkušenosti. Z hrozeb je nejpodstatnější medializace, kdy se po útoku všechny strany obviňují, co která udělala špatně a to vede k další podstatné hrozbě - k negativnímu vlivu na okolí.

Uherský Brod je krásné město, má spousty památek. Ale i přes veškerou snahu, pořád některé nahlodává červíček pochybností, zda přeci jen neměla jít Družba k zemi a nemělo by se radši na celou událost zapomenout. Od útoku uběhlo šest let. A na takovou událost se prostě zapomenout nedá. Zkusme si vzít z této tragédie příklad. Doufejme, že se nikdy nedostaneme do situace, kdy budeme muset čelit útoku aktivního střelce, ale přesto mějme na paměti určité strategie chování, které nám jednou třeba mohou zachránit život.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- AHA a ČTK, 2012. Breivik mu vystřelil oko. Aspoň na něj nevidím, smál se u soudu mladík. *IDNES* [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/vypoved-obeti-u-soudu-s-breivikem.A120524_140019_zahranicni_aha
- ANDREWS, Evan, 2020. What was the dancing plague of 1518? *History* [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.history.com/news/what-was-the-dancing-plague-of-1518>
- BARTLETTE, DeLani R, 2019. Brenda Spencer: “I Don’t Like Mondays.” *Medium* [online]. [cit. 2021-4-30]. Dostupné z: <https://medium.com/california-dreaming/brenda-spencer-i-dont-like-mondays-33dff454ddf0>
- BAŠTECKÁ, Bohumila, 2005. *Terénní krizová práce: psychosociální intervenční týmy*. Praha: Grada, 299 s. ISBN 80-247-0708-X.
- BAUER, Patricia, 2020. Dancing plague of 1518: event, Strasbourg, France. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/dancing-plague-of-1518>
- ČT24, 2012. Breivik: Soud neuznávám. *Česká televize* [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1178289-breivik-soud-neuznavam>
- ČTK, 2012. Přeživší líčili, jak se schovávali před Breivikem. *Deník* [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ze-sveta/prezivsi-licili-jak-se-schovavali-pred-breivikem-20120516.html>
- DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie masových vrahů: Příběhy temné duše a nemocné společnosti*. 29. 10. 2015. Praha: GRADA, 2015. ISBN 978-80-247-5599-1.
- DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie sériových vrahů: 200 skutečných případů brutálních činů sériových vrahů současnosti*. 04. 01. 2013. Praha: GRADA, 2013. ISBN 978-80-247-4371-4.
- FILATOVÁ, Svetlana, 2011. *Psychologie davů* [online]. Praha [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: https://is.ambis.cz/th/10922/bivs_b/Bakalarska_prace_Filatova_Svetlana_3BP-BM.pdf.
Bakalářská práce. Bankovní institut vysoká škola Praha Katedra ekonomie a sociálních věd. Vedoucí práce PhDr. Ingrid Matoušková, Ph.D.

FISHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení, 2., rozšířené a aktualizované vydání. 19. 09. 2014. Praha: GRADA, 2014. ISBN 978-80-247-5046-0

FRANCK, Dierk, 1996. Etologie. Praha: Karolinum. ISBN 80-7066-878-4.

FRÁNEK, Tomáš, 2018. Obrazem: Uherský Brod se připomíná tři roky od tragické střelby. Český rozhlas: Zlín [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://zlin.rozhlas.cz/obrazem-uhersky-brod-se-pripomina-tri-roky-od-tragicke-strelby-6929195>

GOLIS, Ondřej a Petra HOLINKOVÁ, 2017. Proč střílel masový vrah Zdeněk K.?: manželky se s odstupem zastávají sousedé. IROZHLAS [online]. Uherský Brod [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/proc-strilel-masovy-vrah-zdenek-k-manzelky-se-s-odstupem-zastavaji-sousede_1707190600_ace

HARTL, Pavel, 1993. Psychologický slovník. Praha: Budka. ISBN 80-901549-0-5.

HELLEROVÁ, Pavla, b.r. Neurotické a somatoformní poruchy [online]. In: . s. 4 [cit. 2021-4-30]. Dostupné z: <https://psychiatrie.lf1.cuni.cz/file/6061/hellerova-neuroticke-a-somatoformni-poruchy.pdf>

HUBROVÁ, Barbora, 2017. Aktivní střelec – případová studie ze zahraničí [online]. ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://dspace.cvut.cz/bitstream/handle/10467/74895/FBMI-DP-2017-Hubrova-Barbora-prace.pdf?sequence=-1&isAllowed=y>. Diplomová práce. Fakulta biomedicínského inženýrství Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva. Vedoucí práce Plk. Mgr. Karel Agh.

IDNES a BAV, 2008. Masová panika: :zabíjäcké zákony davu. IDNES [online]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/masova-panika-zabijacke-zakony-davu.A080807_100549_zdravi_bad

JEDLIČKA, Miloslav , JUDr a Filip, Mgr. ŠISLER, DOMBROVSKÁ, Hana, PhDr., ed., © 2016. Rudolf Polák mladší. Kriminálnístika [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://kriminálnístika.eu/muzeumzla/polak/polak.html>

JEMELKA, Petr, 2012. Kulky jim uvízly v těle. Proti Breivikovi svědčí ranění. Aktuálně: zprávy [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/kulky-jim-uvizly-v-tele-proti-breivikovi-svedci-raneni/r~i:article:744789/>

Know your brain: Cerebral Cortex: where is the cerebral cortex?, 2014. *NEUROSCIENTIFICALLY CHALLENGED* [online]. [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.neuroscientificallychallenged.com/blog/know-your-brain-cerebral-cortex>

KUČERA, Petr, c2017. Kurz: aktivní střelec. *Rock Tactical Academy* [online]. [cit. 2021-5-9]. Dostupné z: <http://www.rocktactical.cz/aktivnistrelec.html>

LEVINE, Peter A., 2018. *Léčba traumatu: program probuzení moudrosti těla* [online]. Praha: Maitrea [cit. 2021-04-10]. ISBN 978-80-7500-404-8. Dostupné z: https://obalky.kosmas.cz/ArticleFiles/254900/254900_uk%c3%a1zka.pdf/FILE/Lecba-traumatu_254900_ukazka.pdf

MEZNÍKOVÁ, Marie, 2006. Chování osob v davu se zaměřením na mimořádné situace. *LÍPA: poradenství a psychoterapie* [online]. České Budějovice [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://lipam.cz/index.php?stranka=clanky/chovani-osob-v-davu>

MIKŠÍK, Oldřich, 2005. *Hromadné psychické jevy: psychologie hromadného chování* [online]. Praha: Karolinum [cit. 2021-5-5]. ISBN 80-246-0930-4. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:9a4f1090-560b-11e5-bf4b-005056827e51?page=uuid:4467ddb0-620e-11e5-9a33-5ef3fc9ae867&fulltext=panika>

NEVYHOŠTĚNÝ, Jan, 2015. Terorista by zajásal, kritizuje ministr starostu. Prozradil muže na WC. *IDNES: zpravodajství* [online]. [cit. 2021-5-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ministr-chovanec-reaguje-na-kritiku-starosty.A150225_093212_zahranicni_neh

NOVÁČEK, Jiří a David MALÍK, 2016. O manželce napsal vrah z Brodu povídku: Psycholožka se jí bála - dalo se tragédii zabránit? *Blesk: kriminálka* [online]. [cit. 2021-5-5]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi/373517/o-manzelce-napsal-vrah-z-brodu-povidku-psycholozka-se-ji-bala-dalo-se-tragedii-zabranit.html>

OK a NOVINKY, 2015. Hrdina z Uherského Brodu: Vzal židli a přetáhl střelce, pak rukojmí utekli. *Novinky* [online]. [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/clanek/hrdina-z-uherskeho-brodu-vzal-zidli-a-pretahl-strelce-pak-rukojmi-utekli-281680>

PEŠEK, Karel, 2012. Psychologie davu aneb jak se lidi mění ve zvířata. *IDNES: magazín* [online]. [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/xman/styl/psychologie-davu.A120712_115908_xman-styl_fro

PETRUSEK, Miroslav, 2017. Chování kolektivní. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav AV ČR [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Chov%C3%A1n%C3%AD_kolektivn%C3%AD

PETRUSEK, Miroslav, 2020. Dav. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav AV ČR [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Dav>

POKORNÝ, Jan, kpt. PhDr., 2013. *Intervence aktivního (šíleného) střelce* [online]. Oddělení psychologických služeb KŘP kraje Vysočina, 17 s. [cit. 2021-4-9]. Dostupné z: https://www.unob.cz/fvz/struktura/k309/Documents/aktivni%20strelce_hradec_izs_2013.pdf

POMOC OBĚTEM TČ: Zvlášť zranitelné oběti, © 2021. *Policie ČR: Služba veřejnosti a prestižní povolání* [online]. Praha [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zvlast-zranitelne-obeti.aspx>

Restaurace Družba, b. r. *RESTU: rychlé a přehledné rezervace* [online]. [cit. 2021-4-26]. Dostupné z: <https://www.restu.cz/restaurace-druzba-8/mapa/>

SZOTKOWSKA, CIEŚLAR, Jana, 2016. Šílenství ve dvou, folie a deux, sdílený prelud, indukovaná psychóza - příznaky, projevy, symptomy. *Příznaky a projevy nemocí* [online]. [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://www.priznaky-projevy.cz/psychiatrie-sexuologie/1175-silenstvi-ve-dvou-folie-a-deux-sdileny-prelud-indukovana-psychoza-priznaky-projevy-symptomy>

ŠTÁSTKA, Tomáš, 2012. Padla na mě mrtvá, tak jsem Breivikovu střelbu přežila, svědčí dívka. *IDNES: Zpravodajství* [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/palda-prese-mne-mrtva-vypoved-z-utoya-brevik-strelba.A120516_153536_zahranicni_ts

TOMY, 2014. Masoví vrazi. *Serial killers: Nejobsáhlejší český web o sériových a masových vražích* [online]. Plzeň [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.serialkillers.cz/prehled-mv>

TOMY, 2014. Masoví vrazi ze zahraničí: (řazeno chronologicky). *Serial killers: Nejobsáhlejší český web o sériových a masových vražích* [online]. Plzeň [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.serialkillers.cz/masovi-vrazi-v-zahranici>

TOMY, 2019. 13 nejhorších masových vrahů po roce 2000. *Serial killers: Nejobsáhlejší web o sériových a masových vražích* [online]. Plzeň [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.serialkillers.cz/13-nejhorsich-masovych-vrahu>

TOMY, 2019. Masoví vrazi z ČR: (řazeno chronologicky). *Serial killers: Nejobsáhlejší český web o sériových a masových vražích* [online]. Plzeň [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.serialkillers.cz/masovi-vrazi-v-cr>

VÁLKOVÁ, Hana a Jiří PÁNEK, 2015. Měl tichý hlas a dělal pauzy, popsal hovor se střelcem redaktor Primy. *IDNES: Zpravodajství* [online]. [cit. 2021-4-26]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/uhersky-brod-strelba-tv-prima-telefonat-redaktor.A150224_173410_domaci_hv

VÝBOR PRO CIVILNÍ NOUZOVÉ PLÁNOVÁNÍ, 2013. *Typová činnost složek IZSpři společném zásahu - STČ-14/IZS: amok-útok aktivního střelce*. Generální ředitelství HZS, 21 s. Dostupné také z: <https://docplayer.cz/277420-Amok-utok-aktivniho-strelce-stc-14-izs.html>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

FBI Federal Bureau of Investigation (Federální úřad pro vyšetřování)

IZS Integrovaný záchranný systém

ČR Česká republika

PČR Policie České republiky

URNA Útvar rychlého nasazení

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Formy chování kolektivního podle J. Loflanda (Petrušek, 2017).....	13
Obrázek 2 Amygdala a kortex (Know your brain: Cerebral cortex, 2014)	15
Obrázek 3 Breivik při útoku na ostrově Utøya (Arnesen, b.r.).....	32
Obrázek 4 Točité schodiště, po kterém přeživší utíkali (Golís a Holinková, 2017)	41
Obrázek 5 Půdorys a popis restaurace Družba	42
Obrázek 6 Fotografie manželů Kovářových (Nováček a Malík, 2015)	44
Obrázek 7 Graf SWT analýzy	55
Obrázek 8 Graf SWOT analýzy z pohledu dalších zainteresovaných stran	60
Obrázek 9 Místo tragédie před rekonstrukcí (Golís a Holinková, 2017)	62
Obrázek 10 Původní prostory restaurace - bar (Restaurace Družba, b.r.).....	63
Obrázek 11 Návrh rekonstrukce (Golís a Holinková, 2017)	64
Obrázek 12 Družba po rekonstrukci v roce 2021	64
Obrázek 13 Nová fasáda a pomník před budovou bývalé restaurace	65
Obrázek 14 Detail pomníku	66
Obrázek 15 Pamětní deska.....	66
Obrázek 16 Místo tragédie den po útoku (Nováček a Malík, 2016).....	67

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 : Motivy útočníků (Drbohlav, 2015).....	30
Tabulka 2 : Anamnéza útočníků (Drbohlav, 2015).....	30
Tabulka 3: Procentuální zastoupení vyobrazovaného násilí (Drbohlav, 2015).....	31
Tabulka 4 : Přehled masových vrahů ze světa (Tomy, 2019).....	35
Tabulka 5 : Případy z tuzemska (serialkillers.cz, 2019), (Jedlička a Šisler, Dombrovská, 2016).....	36
Tabulka 6 SWOT analýza davové psychózy z Uherského Brodu	53
Tabulka 7 Analýza kladných stránek	54
Tabulka 8 Analýza nechativních stránek	54
Tabulka 9 SWOT analýza útoku v Uherském Brodě	57
Tabulka 10 Analýza kladných stránek	58
Tabulka 11 Analýza negativních stránek.....	59

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Otázky na svědky

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY NA SVĚDKY

V důsledku zachování co největší anonymity nejsou výpovědi svědků součástí dokumentů. Výpovědi vzhledem k pandemické situaci probíhaly po telefonu.

Otázky a jejich význam pro praktickou část bakalářské práce:

1. Byl/a jste svědkem útoku v Uherském Brodě. Můžete uspořádat časovou osu, jak probíhal celý útok z Vašeho úhlu pohledu?

Tato otázka měla pomoci zorientovat se, kde se jaká oběť v době útoku momentálně nacházela.

2. Vybavujete si, kolik zde bylo přítomných lidí? Znali jste se vzájemně?

Z dostupné literatury je známo, že je-li člověk v ohrožení, kromě vlastního života má potřebu chránit i osoby blízké. Tato otázka měla zjistit, jaké vztahy měli hosté a personál a jestli tam byly nějaké vzájemné společenské vazby.

3. Pociťoval/a jste emoce, které jste do té doby nikdy nezažil/a?

Záměr této otázky směřoval na to, zda byl člověk ovlivněn pocity, které neznal přímo během události.

4. Když se díváte zpětně, dá se říci, že v extrémních situacích se člověk chová jinak, instinktivně, pudově, mimo vědomou kontrolu reakcí? Měl/a jste podobný zážitek? Prosím, můžete ho popsat?

Dotaz směřoval k chování jednotlivých svědků, zda z jejich pohledu byly reakce na událost racionální a správně vyhodnocené.

5. Byl zde přítomný nějaký iniciátor, který se snažil odvrátit nebo zmírnit jednání pachatele?

Ze zdrojů víme, že se na místě opravdu nacházel člověk, který vedl útok proti střelci. Úkolem tohoto dotazu bylo zjistit, zda se dav přidal k iniciátorovi směřující útok proti pachateli, nebo využili čas na útek.

6. Měl/a jste potřebu spíše utíkat nebo se schovat, či jste byl/a paralyzován/a?

Zde byl záměr jednoduchý. Jak osoba, při útoku střelce uvažuje a vyhodnotí situaci, jestliže hrozí zastření mysli.

7. Pamatujete si, co se vám honilo hlavou po prvním výstřelu?

Otázka mapuje prvotní pocity svědků.

8. V jakém stavu se nacházely Vaše smysly?

Vzhledem k tomu, že se jednalo o útok v restauračním zařízení, mohli být někteří hosté ovlivněni alkoholem. Ačkoli je jasné, že zachování chladné hlavy na místě takového brutálního útoku bylo prakticky nemožné.

9. Vnímal/a jste další osoby (jejich přítomnost, reakce, potřeby)? Jakým způsobem jste se vztahoval k ostatním? Měl jste tendence je následovat (např. při útěku či eliminaci pachatele? měl jste tendenci poskytovat pomoc ostatním? Jakým způsobem? (byť to byla pouhá tendence či myšlenka...)?

Tento dotaz měl prokázat domněnku, že při účasti u masové vraždy se člověk zaměří primárně na záchranu vlastního života a nevnímá tak ostře dění kolem něj.

10. Po celém světě se dějí různě podobné události (Ostravská nemocnice, útoky na trzích,...). Můžete popsat, jakým způsobem na Vás působí informace o těchto událostech?

Zde bylo podstatou zjistit, zda čin v restauraci Družba ovlivnil vnímání podobně negativních zpráv ze světa.